

หมวดศีล

1.) เหตุที่พระพุทธเจ้า ทรงบัญญัติพระวินัย (ศีล)	หน้า	2
2.) การถือศีล 5 ประเภท	หน้า	3
3.) ฐุดงค์คืออะไร	หน้า	4
4.) ประโยชน์ของศีล 5	หน้า	6
5.) เกียรติเล็กน้อยของศีล 5	หน้า	9
6.) รายละเอียดของศีล 5 (1)	หน้า	10
7.) รายละเอียดของศีล 5 (2)	หน้า	11
8.) รายละเอียดของศีล 5 (3)	หน้า	12
9.) รายละเอียดของศีล 5 (4)	หน้า	14
10.) รายละเอียดของศีล 5 (5)	หน้า	16
11.) ข้อเตือนใจนักบวช	หน้า	16
12.) วิธีพิจารณาศีลอย่างง่าย	หน้า	20
13.) การสมาทานกับการรักษาศีล	หน้า	22
14.) อินทรีย์สังวร	หน้า	23
15.) ศีลหนึ่ง (รักษาศีลเพียงข้อเดียวพันทุกข้อได้)	หน้า	24
16.) ศีล 227 กับคฤหัสถ์	หน้า	27
17.) ศีลและอกุศลกรรม	หน้า	29
18.) ผู้ยอมตายเพื่อรักษาชีวิตผู้อื่น	หน้า	31
19.) ศีล 5 กับการเกิดเป็นคน	หน้า	34
20.) ศีลข้อ 3 (เพิ่มเติม)	หน้า	36
21.) ศีลข้อ 3 และข้อ 5	หน้า	38
22.) ข่ายอุปกรรมฆ่าสัตว์	หน้า	39
23.) ฉีดยาเกินขนาดจนคนไข้ตาย	หน้า	40

เหตุที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัย (ศีล)

ตามความในพระไตรปิฎก หมวดพระวินัย มหาวิภังค์ ปฐมภาค

ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะทรงบัญญัติสิกขาบทแรก (พระวินัย หรือศีลข้อแรกในพระพุทธศาสนา) พระองค์ได้ตรัสประโยชน์ หรือสาเหตุที่ทรงบัญญัติพระวินัยไว้ ดังนี้

..... ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ

- เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ (เพื่อความยอมรับ/เห็นด้วยของสงฆ์หมู่มาก - รัम्मไซติ)
- เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ (เพื่อให้สังคมสงฆ์อยู่กันอย่างสงบสุข - รัम्मไซติ)
- เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ (เพื่อไม่ให้พวกอลัชชี/ผู้ไม่ละอาย ทำสิ่งที่ไม่ดีได้ตามใจ - รัम्मไซติ)
- เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ (เพื่อไม่ให้พวกอลัชชีมารบกวนความสงบของผู้มีศีล - รัम्मไซติ)
- เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ (เพื่อป้องกันกิเลสในปัจจุบัน - รัम्मไซติ)
- เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ (เพื่อกำจัดกิเลสที่จะเกิดในอนาคต - รัम्मไซติ)
- เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑
- เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑
- เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสังฆธรรม ๑ (เพื่อให้ศาสนาตั้งมั่นอยู่ได้นาน - รัम्मไซติ)
- เพื่อถือตามพระวินัย ๑ (เพื่อให้ภิกษุทั้งหลายถือปฏิบัติ - รัम्मไซติ)

ถึงแม้ในพระสูตรนี้จะเน้นที่พระวินัย หรือศีลสำหรับภิกษุ แต่ก็สามารถเข้ากันได้กับศีลสำหรับฆราวาสด้วยเช่นกัน คือไม่ว่าศีลชนิดใดในพระพุทธศาสนา ก็ล้วนถูกบัญญัติขึ้นด้วยเหตุผลเหล่านี้ทั้งนั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าการที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติศีลขึ้นมา ก็เพื่อประโยชน์แก่ตัวผู้ปฏิบัติเอง และเพื่อคนหมู่มาทั้งสิ้น โดยที่สำคัญก็คือเพื่อประโยชน์ในการขัดเกลา หรือกำจัดกิเลสเป็นส่วนมาก

รัम्मไซติ

2 ธันวาคม 2543

การถือศีล 5 ประเภท

การถือศีล หรือข้อวัตรปฏิบัติ รวมถึงสิ่งอื่นๆ ทั่วๆ ไป เช่น การให้ทาน การทำสมาธิ การเจริญวิปัสสนา ฯลฯ ของคนทั่วๆ ไปนั้น แต่ละคนก็มีวัตถุประสงค์ หรือแรงจูงใจแตกต่างกันไป ซึ่งบางครั้งก็ดีมาก บางครั้งก็ดี น้อยหน่อย หรือบางครั้งก็อาจจะมีวัตถุประสงค์ที่ไม่ดีเลยก็ได้

พระพุทธเจ้าทรงจำแนกแจกแจงวัตถุประสงค์ หรือแรงจูงใจในการทำสิ่งต่างๆ เอาไว้เป็น 5 จำพวก ซึ่งในที่นี้ทรงเน้นที่การถืออุตงควัตร (ดูเรื่อง **อุตงคคคืออะไร ในหมวดศีล** ประกอบ) แต่ก็สามารถนำไปประยุกต์ใช้ หรือเป็นประโยชน์ในการเปรียบเทียบกับเรื่องอื่นๆ ได้เช่นกัน

รายละเอียดในพระไตรปิฎก หมวดอภิธรรมปิฎก ธาตุกถา-บุคคลบัญญัติปกรณ์ มีดังนี้

[๑๔๕] บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุถือบิณฑบาตเป็นวัตร ๕ จำพวก เป็นไฉน

- ภิกษุเป็นผู้ถือบิณฑบาตเป็นวัตร เพราะเป็นผู้ **เขลา** เป็นผู้ **มงาย** (๑)
- ภิกษุเป็นผู้มีความ **ปรารถنالามก** ถูกความอยากได้เข้าครอบงำ จึงถือบิณฑบาตเป็นวัตร (๒) (เพื่อให้คนศรัทธา แล้วลาภสักการะต่างๆ จะได้ตามมา - อัมมชิตติ)
- ภิกษุถือบิณฑบาตเป็นวัตร เพราะเป็น **บ้า** เพราะมี **จิตฟุ้งซ่าน** (๓)
- ภิกษุถือบิณฑบาตเป็นวัตร เพราะคิดว่าองค์แห่งภิกษุผู้ถือบิณฑบาตเป็นวัตรนี้ เป็นชื่อที่ **พระพุทธเจ้า** พระสาวกแห่งพระพุทธเจ้าทั้งหลาย **สรรเสริญ** (๔)
- อีกอย่างหนึ่ง ภิกษุเป็นผู้ถือบิณฑบาตเป็นวัตร เพราะอาศัยความ **ปรารถนาน้อย** อย่างเดียว เพราะอาศัยความ **สันโดษ** อย่างเดียว เพราะอาศัยความ **ขัดเกลากิเลส** อย่างเดียว เพราะอาศัย ความต้องการด้วยข้อปฏิบัติอันงามนี้ อย่างเดียว (๕)

บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุนี้ได้ถือบิณฑบาตเป็นวัตร เพราะอาศัยความปรารถนาน้อยอย่างเดียว เพราะอาศัยความสันโดษอย่างเดียว เพราะอาศัยความขัดเกลากิเลสอย่างเดียว เพราะอาศัยความต้องการด้วย ข้อปฏิบัติอันงามนี้ อย่างเดียว ภิกษุนี้เป็น **ผู้เลิศ** เป็นผู้ **ประเสริฐสุด** เป็น **ประมุข** เป็นผู้ **สูงสุด** เป็นผู้ **ประเสริฐ** กว่าบรรดาภิกษุผู้ถือบิณฑบาตเป็นวัตร ๕ จำพวกเหล่านี้

น้ำนมเกิดจากแม่โค นมส้มเกิดจากน้ำนม เนยข้นเกิดจากนมส้ม เนยใสเกิดจากเนยข้น ก้อนเนยใสเกิด จากเนยใส บรรดาภิกษุ ๕ นั้น ก้อนเนยใส ชาวโลกกล่าวว่าเลิศชื่อแม่ฉันทิ ภิกษุถือบิณฑบาตเป็นวัตรนี้ได้ เป็นผู้ถือบิณฑบาตเป็นวัตรเพราะอาศัยความปรารถนาน้อยอย่างเดียว เพราะอาศัยความสันโดษอย่างเดียว เพราะอาศัยความขัดเกลากิเลสอย่างเดียว เพราะอาศัยความต้องการด้วยข้อปฏิบัติอย่างเดียว ก็ฉันทินั้น เหมือนกัน ภิกษุนี้เป็นผู้เลิศ เป็นผู้ประเสริฐ เป็นประมุข เป็นผู้สูงสุด เป็นผู้ประเสริฐกว่าภิกษุผู้ถือบิณฑบาตเป็น วัตร ๕ จำพวกเหล่านี้ เหล่านี้ชื่อว่า ภิกษุถือบิณฑบาตเป็นวัตร ๕ จำพวก

- [๑๔๖] ภิกษุถือห้ามภัตตรอันนำมาถวายต่อภายหลังเป็นวัตร ๕ จำพวก
- ภิกษุถือนั่งฉันอาสนะเดียวเป็นวัตร ๕ จำพวก
- ภิกษุถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร ๕ จำพวก
- ภิกษุถือไตรจีวรเป็นวัตร ๕ จำพวก
- ภิกษุถืออยู่ป่าเป็นวัตร ๕ จำพวก
- ภิกษุถืออยู่โคนไม้เป็นวัตร ๕ จำพวก
- ภิกษุถืออยู่ในที่แจ้งเป็นวัตร ๕ จำพวก
- ภิกษุถือการนั่งเป็นวัตร ๕ จำพวก
- ภิกษุถืออยู่ในเสนาสนะที่ท่านจัดไว้เป็นวัตร ๕ จำพวก
- ภิกษุถือการอยู่ป่าช้าเป็นวัตร ๕ จำพวก เป็นไฉน ..... (มีรายละเอียดอย่างเดียวกัน - ทัมมโชติ)

ผู้รวบรวม

ทัมมโชติ

3 ธันวาคม 2543

จุดประสงค์คืออะไร

จุดงดวัตร คือข้อปฏิบัติที่เข้มงวดเป็นพิเศษ เพื่อความขัดเกลากิเลสอย่างยิ่ง พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงบังคับให้ภิกษุถือปฏิบัติ ใครจะปฏิบัติหรือไม่ก็ได้ ผู้ที่จะปฏิบัติจุดงดวัตรนั้น สามารถเลือกได้เองตามความสมัครใจว่าจะปฏิบัติข้อใดบ้าง เป็นเวลานานเท่าใด เมื่อจะถือปฏิบัติก็เพียงแต่กล่าวคำสมาทานจุดงดวัตรข้อที่ตนเลือก แล้วก็เริ่มปฏิบัติได้เลย

จุดงดวัตรมี 13 ข้อคือ

- 1.) การถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร คือการใช้แต่ผ้าเก่าที่คนเขาทิ้งเอาไว้ตามกองขยะบ้าง ข้างถนนบ้าง ผ้าห่อศพบ้าง นำผ้าเหล่านั้นมาซัก ย้อมสี เย็บต่อกันจนเป็นผืนใหญ่แล้วนำมาใช้ งดเว้นจากการใช้ผ้าใหม่ทุกชนิด (บังสุกุล = คลุกฝุ่น)
- 2.) การถือผ้า 3 ผืน (ไตรจีวร) เป็นวัตร คือการใช้ผ้าเฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น อันได้แก่ สบง(ผ้าถุง) จีวร(ผ้าห่ม) สังฆาฏิ(ผ้าสรวัดประโยชน์ เช่น คลุมกันหนาว ปูนั่ง ปูนอน บัดฝุ่น ใช้แทนสบง หรือ จีวรเพื่อซักผ้าเหล่านั้น ปัจจุบันภิกษุไทยมักใช้พาดบาเมื่อประกอบพิธีกรรม)

- 3.) **การถือบิณฑบาตเป็นวัตร** คือการบริโภคอาหารเฉพาะที่ได้มาจากการรับบิณฑบาตเท่านั้น ไม่บริโภคอาหารที่คนเขานิมนต์ไปฉันตามบ้าน
- 4.) **ถือการบิณฑบาตตามลำดับบ้านเป็นวัตร** คือจะรับบิณฑบาตโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ไม่เลือกว่าเป็นบ้านคนรวยคนจน ไม่เลือกว่าอาหารดีไม่ดี มีใครใส่บาตรก็รับไปตามลำดับ ไม่ข้ามบ้านที่ไม่ถูกใจไป
- 5.) **ถือการฉันในอาสนะเดียวเป็นวัตร** คือ ในแต่ละวันจะบริโภคอาหารเพียงครั้งเดียว เมื่อนั่งแล้วก็ฉันจนเสร็จ หลังจากนั้นก็จะไม่บริโภคอาหารอะไรอีกเลย นอกจากน้ำดื่ม
- 6.) **ถือการฉันในบาตรเป็นวัตร** คือจะนำอาหารทุกชนิดที่จะบริโภคในมื้อนั้น มารวมกันในบาตรแล้วจึงฉันอาหารนั้น เพื่อไม่ให้ติดใจในรสชาติของอาหาร
- 7.) **ถือการห้ามภักที่ถวายเป็นวัตร** คือเมื่อรับอาหารมากพอแล้ว ตัดสินใจว่าจะไม่รับอะไรเพิ่มอีกแล้ว หลังจากนั้นถึงแม้มีใครนำอะไรมาถวายเพิ่มอีก ก็จะไม่รับอะไรเพิ่มอีกเลย ถึงแม้ว่าอาหารนั้นจะถูกใจเพียงใดก็ตาม
- 8.) **ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร** คือจะอยู่อาศัยเฉพาะในป่าเท่านั้น จะไม่อยู่ในหมู่บ้านเลย เพื่อไม่ให้ความพลุกพล่านวุ่นวายของเมืองรบกวนการปฏิบัติ หรือเพื่อป้องกันการพอกพูนของกิเลส
- 9.) **ถือการอยู่โคนไม้เป็นวัตร** คือจะพักอาศัยอยู่ใต้ต้นไม้เท่านั้น งดเว้นจากการอยู่ในที่มีหลังคาที่สร้างขึ้นมาจากมุงบัง
- 10.) **ถือการอยู่กลางแจ้งเป็นวัตร** คือจะอยู่แต่ในที่กลางแจ้งเท่านั้น จะไม่เข้าสู่ที่มุงบังใดๆ เลย แม้แต่โคนต้นไม้ เพื่อไม่ให้ติดใจที่อยู่อาศัย
- 11.) **ถือการอยู่ในป่าช้าเป็นวัตร** คือจะงดเว้นจากที่พักอันสุขสบายทั้งหลาย แล้วไปอาศัยอยู่ในป่าช้า เพื่อจะได้ระลึกถึงความตายอยู่เสมอ ไม่ประมาท
- 12.) **ถือการอยู่ในเสนาสนะที่เขาจัดไว้ให้เป็นวัตร** คือเมื่อใครชี้ให้ไปพักที่ไหน หรือจัดที่พักอย่างไรไว้ให้ ก็พักอาศัยในที่นั้นๆ โดยไม่เลือกว่าสะดวกสบาย หรือถูกใจหรือไม่ และเมื่อมีใครขอให้สละที่พักที่กำลังพักอาศัยอยู่นั้น ก็พร้อมจะสละได้ทันที
- 13.) **ถือการนั่งเป็นวัตร** คือจะงดเว้นอิริยาบถนอน จะอยู่ใน 3 อิริยาบถเท่านั้น คือ ยืน เดิน นั่ง จะไม่เอนตัวลงให้หลังสัมผัสพื้นเลย ถ้าง่วงมากก็จะใช้การนั่งหลับเท่านั้น เพื่อไม่ให้เพลิดเพลิดในการนอน

ธัมมโชติ

3 ธันวาคม 2543

ประโยชน์ของศิลป์ 5

ศิลป์ 5 นั้น มีประโยชน์โดยรวม 2 ด้านคือ

- 1.) เพื่อความสงบสุขของสังคม คือเพื่อป้องกันการล่งละเมิดสิทธิของผู้อื่น อันจะส่งผลให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้ง ความหวาดระแวง และความวุ่นวายในสังคม
- 2.) เพื่อพัฒนาจิตใจของผู้ที่ถือศิลป์นั้นเอง เพราะศิลป์ 5 นั้น ถูกบัญญัติขึ้นมาเพื่อควบคุม ไม่ให้มีการแสดงออกทางกาย หรือทางวาจา ไปในทางที่ตอบสนองอำนาจของกิเลส

การทำผิดศิลป์แต่ละครั้ง ก็คือการยอมให้กิเลสสามารถครอบงำจิตใจได้อย่างเต็มที่ จนถึงขั้นส่งผลให้มีการแสดงออกทางกายหรือทางวาจานั้นเอง

ดังนั้น การทำผิดศิลป์แต่ละครั้ง จึงทำให้จิตหยาบกระด้างขึ้น ตามลักษณะของกิเลสที่ครอบงำจิตอยู่นั้น ถ้ายังทำผิดศิลป์มากครั้ง และบ่อยครั้งมากขึ้นเท่าไร จิตก็จะยิ่งหยาบกระด้างขึ้นไปเรื่อยๆ เมื่อจิตหยาบกระด้างขึ้น ก็ทำให้สามารถทำผิดได้รุนแรงมากขึ้นไปเรื่อยๆ ซึ่งก็จะส่งผลให้จิตหยาบกระด้างหนักขึ้นไปอีก **เป็นวังวนพอกพูนไม่รู้จบสิ้น**

ทั้งนี้เพราะโดยทั่วไปนั้น คนเราจะไม่สามารถทำผิดได้ในขั้นที่หนักกว่าระดับความหยาบกระด้างหรือระดับความประณีตของจิตที่เป็นอยู่ในขณะนั้น (ดูเรื่องลำดับขั้นของจิต ในหมวดบทวิเคราะหฺ์ ประกอบ) เว้นแต่จะมีเหตุปัจจัย/สิ่งแวดล้อม ที่รุนแรงมากๆ มาบีบคั้น

เช่นคนที่เคยตบยุงอยู่เป็นประจำ แต่ไม่เคยฆ่าสัตว์ที่ใหญ่กว่านั้นเลย จิตของเขาย่อมอยู่ในความประณีตระดับนั้น เขาย่อมสามารถตบยุงได้ ด้วยความรู้สึกที่ราบเรียบเป็นธรรมดา เพราะการกระทำนั้น อยู่ในขั้นที่ไม่หยาบเกินกว่าสภาพจิตปกติของเขา

แต่ถ้าให้เขาไปฆ่าเป็ดฆ่าไก่ เขาย่อมจะรู้สึกว่าจะไม่อยากจะทำ และเมื่อถูกเหตุการณ์บีบบังคับ ทำให้เขาเลี่ยงไม่ได้ เขาย่อมจะทำไปด้วยความรู้สึกที่ต้องฝืนใจเป็นอย่างมาก เพราะเป็นสิ่งที่หยาบกว่าสภาพจิตปกติของเขานั้นเอง

และหลังจากนั้น เมื่อเขาต้องฆ่าเป็ดฆ่าไก่อีก เป็นครั้งที่ 2, 3, 4, ... เขาย่อมจะสามารถทำได้ ด้วยความรู้สึกที่ฝืนใจน้อยลงไปเรื่อยๆ จนในที่สุดก็ไม่ต้องฝืนใจเลย เพราะจิตของเขาย่อมหยาบกระด้างขึ้นเรื่อยๆ ตามจำนวนครั้งที่ทำลงไป ตั้งแต่ครั้งที่ 1, 2, 3, 4, ... แล้วหลังจากนั้น เขาก็ยอมที่จะฆ่าสัตว์ที่ใหญ่ขึ้นไปได้มากขึ้นเรื่อยๆ ตามวังวนเช่นเดียวกันนี้

ผู้ดำเนินการเคยฟังคำให้สัมภาษณ์ของอดีตมือปืนรับจ้าง ได้ความว่ามีปืนโดยทั่วไปนั้น เมื่อต้องฆ่าคนครั้งแรก จะทำไปด้วยความรู้สึกที่ต้องฝืนใจ และทำใจได้ยากลำบากมาก และหลังจากทำงานครั้งแรกนั้น

สำเร็จแล้ว ก็จะมีรู้สึกแย่อยู่มากกว่าจะสงบลงได้ แต่พอทำครั้งที่ 2, 3, 4, 5 ก็จะได้โดยสะดวกใจขึ้นเป็นลำดับ จนกระทั่งประมาณครั้งที่ 6 หรือ 7 ก็จะได้ด้วยความรู้สึกที่ราบเรียบเป็นปกติ

ไม่เฉพาะการทำศิลปะข้อแรก คือการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเท่านั้นที่อยู่ในวงวนแบบนี้ การทำศิลปะข้ออื่นๆ ก็หนีไม่พ้นวงวนนี้เช่นกัน ซึ่งส่งผลให้คนที่ฝึกศิลปะนั้น มีจิตใจที่หยาบกระด้างขึ้นเรื่อยๆ ไม่รู้จักจบจักสิ้น ทำให้เขาต้องห่างไกลจากความสุขอันประณีต ละเอียดอ่อนออกไปทุกที ต้องอยู่กับสภาพจิตที่เร่าร้อน หยาบกระด้างขึ้นทุกขณะ

ครั้นพอได้มีโอกาสมาศึกษาศิลปะ ศิลปะทั้งหลายเหล่านั้นจึงครอบงำจิตใจได้น้อยลง เพราะถูกบังคับควบคุมไว้ตลอดเวลา เพื่อไม่ให้แผลงฤทธิ์รุนแรงจนถึงขั้นแสดงตัวออกมาทางกาย หรือทางวาจา ศิลปะจึงมีกำลังอ่อนลงเรื่อยๆ ส่งผลให้จิตประณีต ละเอียดอ่อนขึ้นไปเรื่อยๆ

เช่นคนที่เคยฆ่าเปิดฆ่าไก่อยู่เป็นประจำนั้น ถ้าเขาว่างเว้นจากการฆ่าสัตว์เป็นเวลานานๆ ครั้นต่อมาเขาต้องกลับไปฆ่าเปิดฆ่าไก่อีก เขาก็ยอมจะทำได้ด้วยความรู้สึกที่ยากลำบาก ต้องฝืนใจมากกว่าในครั้งสุดท้ายที่เขาเคยทำมา ทั้งนี้ก็เพราะ จิตใจของเขาเริ่มประณีตขึ้นมาแล้วนั่นเอง

การถือศีลแต่ละข้อนั้น จะส่งผลให้เกิดการขัดเกลา การปรับปรุงพัฒนาจิต ในทิศทางที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศิลปะที่คอยบงการให้การกระทำศิลปะข้อนั้นๆ เกิดขึ้น ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

- 1.) การฆ่าสัตว์ ศิลปะตัวหลักที่คอยบงการก็คือโทสะ (ความโกรธ) คือความไม่พอใจในสัตว์ที่ถูกฆ่า นั้น ศิลปะตัวรองก็คือโลภะ (ความโลภ) เพราะบางคนฆ่าสัตว์เนื่องจากความโลภเข้าครอบงำ เช่น อยากได้เงินค่าจ้าง ต้องการสัตว์นั้นมาเป็นอาหาร ความหวงแหนในทรัพย์สมบัติของตนจึงฆ่าสัตว์เพื่อปกป้องทรัพย์นั้น เพื่อให้คนยอมรับในความกล้าหาญ หรือเพื่อลาภยศที่จะตามมาจึงฆ่าสัตว์ให้คนเห็น ฯลฯ นอกจากนี้ก็ยังมีสาเหตุมาจากศิลปะที่เป็นบริวาร ของโทสะหรือโลภะอีกเช่น ความพยายาม ความอิจฉาริษยา ความแค้น ความตระหนี่ ฯลฯ
- 2.) การลักทรัพย์ ศิลปะตัวหลักที่คอยบงการคือโลภะ คือความอยากได้ในทรัพย์นั้น ศิลปะตัวรองก็คือโทสะ เช่น บางคนลักทรัพย์เพราะความโกรธในตัวเจ้าของทรัพย์นั้น ทั้งที่ความจริงแล้ว ไม่ได้อยากได้ของสิ่งนั้นเลย ฯลฯ สาเหตุจากศิลปะที่เป็นบริวารก็เช่น ความพยายาม ความอิจฉาริษยา ความแค้น ฯลฯ
- 3.) การประพฤตินอกใจในกาม ศิลปะตัวหลักที่คอยบงการคือโลภะ คือความยินดี พอใจในหญิง หรือชายนั้น ศิลปะตัวรองคือโทสะ เช่น บางคนประพฤตินอกใจในกามเพราะความโกรธในคู่ของตน จึงทำเพื่อประชด หรือโกรธในผู้ที่หวงแหนคนที่เราประพฤตินอกใจด้วยนั้น หรืออาจจะโกรธในตัวคนที่เราล่วงเกินนั่นเองเลยก็ได้ จึงทำการล่วงเกินเพื่อให้คนคนนั้นเจ็บใจ หรือเป็นเพราะอารมณ์ไม่ดี จึงประพฤตินอกใจ

กามเพื่อระบายความเครียด ฯลฯ สาเหตุจากกิเลสที่เป็น**บริวาร**ก็เช่น ความพยาบาท ความอิจฉา ริษยา ทำไปเพื่อใ้อวด ความแข่งดี ฯลฯ

- 4.) **การพูดปด** กิเลสตัวหลักที่คอยบงการนั้น อาจเป็น**โลภะ** หรือ**โทสะ**ก็ได้ เช่น บางคนโกหกหลอกลวง เพราะอยากได้ทรัพย์ของผู้อื่นมาเป็นของตน บางคนโกหกเพราะความโกรธ เลยโกหกเพื่อให้คนที่ตน โกรธนั้นเดือดร้อน หรือได้รับความเสียหาย บางคนโกหกเพราะกลัวความผิด หรือกลัวความเดือดร้อนที่ จะตามมาหากพูดความจริงออกไป ฯลฯ สาเหตุจากกิเลสที่เป็น**บริวาร**ก็เช่น ความพยาบาท ความ อิจฉาริษยา ความตระหนี่ ความใ้อวด ความแข่งดี ฯลฯ
- 5.) **การดื่มน้ำเมา รวมถึงของมีนเมาและสิ่งเสพติด**ทั้งหลาย อันเป็นสาเหตุให้**ขาดสติ** ซึ่งจะทำให้เกิด การ**ผิดศีลข้ออื่นๆ** ตามมา เพราะสติเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะคอยรักษาคุณความดีทั้งหลายไว้ และป้องกัน รักษาจิตจากสิ่งเลวร้ายทั้งหลาย

กิเลสตัวหลักที่คอยบงการก็คือ**โลภะ** คือความปรารถนาในความเพลิดเพลินยินดีอันเกิดจาก การดื่ม หรือเสพนั่น กิเลสตัวรองคือ**โทสะ** เช่น บางคนดื่มน้ำเมา หรือเสพสิ่งเสพติดเพราะความเครียด ความกังวลใจ ความทุกข์จากความผิดหวัง (สิ่งเหล่านี้จัดเป็นจิตในตระกูลโทสะ) ฯลฯ สาเหตุจากกิเลส ที่เป็น**บริวาร**ก็เช่น ทำไปเพื่อใ้อวด ความแข่งดี ฯลฯ

การที่**การห้ามจิต**เพื่อที่จะ**รักษาศีลให้บริสุทธิ์**ในแต่ละครั้งนั้น จะเป็นการ**ขัดเกลา** หรือปรับสภาพ จิต ให้ประณีตขึ้นจากความหยาบกระด้างของ**กิเลสตัวใด** ก็ขึ้นกับว่ากิเลสที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ที่พยายาม **ครอบงำจิต**ให้ทำผิดศีลข้อนั้นในครั้งนั้น เป็นกิเลสตัวใดนั่นเอง การห้ามจิตในครั้งนั้น ก็จะเป็นการป้องกันการ **พอกพูน**ขึ้นของกิเลสตัวนั้น และในระยะยาวก็จะทำให้กิเลสตัวนั้นๆ **อ่อนกำลังลง** แต่โดยรวมแล้วการห้ามจิต แต่ละครั้ง ก็ย่อมจะทำให้จิตประณีตขึ้นด้วยกันทั้งนั้น หรืออย่างน้อยที่สุดก็คือ จะไม่ทำให้จิตหยาบกระด้าง มากขึ้นไปอีก

ธัมมโชติ

7 ธันวาคม 2543

เกร็ดเล็กน้อยของศีล 5

ผู้สนใจท่านหนึ่งได้เมลล์มาถามปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางผู้ดำเนินการเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ แก่ท่านอื่นๆ ด้วย จึงขออนุญาตนำมาลงเอาไว้ ณ ที่นี้ ดังนี้

คำถาม

สวัสดีครับ

ขอเรียนถามดังนี้ครับ

ศีลข้อ 1 ที่ว่าด้วยการห้ามพุดบด ข้อนี้รวมถึงการพุดส่อเสียด, ประชดประชัน ฯลฯ ด้วยหรือเปล่าครับ
ศีลข้อที่ห้ามประพดติพิดในกาม ข้อนี้รวมถึงในทางความคิดด้วยหรือเปล่าครับ

ขอบคุณครับ

ตอบ

ขอบคุณครับที่มีความสนใจในเว็บไซค์ธรรมะชาติ

สำหรับคำถามที่ถามมานั้น ผมขอตอบอย่างนี้ครับ

ก่อนอื่น ผมอยากให้คุณ ... ทำความเข้าใจในเรื่อง**ประโยชน์ของศีล 5 ในหมวดศีล** ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เสียก่อน เพื่อให้เห็นภาพรวมได้ชัดเจนขึ้น

1. ศีลข้อ 1 ที่ว่าด้วยการห้ามพุดบด ข้อนี้รวมถึงการพุดส่อเสียด, ประชดประชัน ฯลฯ ด้วยหรือเปล่าครับ

ในศีล 5 จริงๆ แล้ว จะพุดเน้นที่การงดเว้นจากการพุดบดเท่านั้น แต่ถ้าใครจะทำให้สูงขึ้นกว่านั้น เพื่อการพัฒนาจิตใจให้ประณีตขึ้น โดยการงดเว้นจากการพุดส่อเสียด (คือการยุยงให้เขาแตกแยกกัน) พุดคำหยาบ (คือการพุดให้เขาเจ็บช้ำใจ ซึ่งการประชดประชันก็เข้าข่ายข้อนี้ด้วย) พุดเพื่อเจ้อ (การพุดในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์) ก็ย่อมจะเป็นสิ่งที่ประเสริฐไม่น้อยนะครับ

เรื่องของการพุดบด พุดส่อเสียด พุดคำหยาบ พุดเพื่อเจ้อนี้ จะอยู่ในส่วนของวจีทุจริต ในอกุศลกรรมบถ 10 ดังนั้น การพุดบดจึงเป็นทั้งวจีทุจริต เป็นอกุศลกรรม และผิดศีล 5 ด้วย ส่วนการพุดส่อเสียด พุดคำหยาบ พุดเพื่อเจ้อ จะเป็นวจีทุจริต เป็นอกุศลกรรม แต่ไม่ผิดศีล 5 (แต่ก็ไม่ควรทำอยู่ดี)

2. ศีลข้อที่ห้ามประพฤติดิในกาม ข้อนี้รวมถึงในทางความคิดด้วยหรือเปล่าครับ

ศีล 5 นั้นจะเน้นที่กายและวาจาเป็นหลัก ดังนั้นการคิดจึงไม่ผิดศีล 5 แต่การแสดงออกทางกาย วาจาย่อมมีเหตุมาจากใจ ดังนั้น การพอกพูนในทางความคิดมากๆ นอกจากจะทำให้จิตหยาบขึ้นแล้ว ในอนาคตเมื่อความคิดนั้นๆ มีกำลังมากพอ การทำผิดทางกาย วาจาก็ย่อมจะตามมาได้โดยง่าย

การทำผิดเรื่องนี้ในระดับความคิดนั้น จะเข้าข่ายอภิชีลา (ความเพ่งเล็ง อยากได้สิ่งของๆ ผู้อื่นมาเป็นของตน อย่างไม่ถูกต้องคลองธรรม) ซึ่งเป็นหนึ่งในมโนทุจริต ในอกุศลกรรมบถ 10 ดังนั้น จึงเป็นอกุศลกรรมแต่ไม่ผิดศีล 5

หวังว่าจะพอทำให้คุณ ... หายสงสัยได้บ้างนะครับ

ถ้ายังไม่กระจ่าง หรือมีข้อสงสัยในเรื่องอื่นๆ อีก ก็เมล์มาถามได้เรื่อยๆ นะครับ ผมยินดีตอบให้ทุกฉบับไม่ต้องเกรงใจ

ธัมมโชติ

1 สิงหาคม 2544

รายละเอียดของศีล 5 (1)

ในศีล 5 แต่ละข้อนั้น มีรายละเอียดหรือกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาการกระทำแต่ละอย่าง ว่าผิดศีลหรือไม่ แตกต่างกันไป ซึ่งหลักเกณฑ์โดยทั่วไปมีดังนี้คือ

การผิดศีลข้อที่ 1 ปาณาติบาต (การฆ่าสัตว์)

การกระทำที่ถือว่าผิดศีลข้อนี้อย่างสมบูรณ์ จะต้องประกอบด้วยส่วนประกอบดังนี้

1. สัตว์นั้นมีชีวิต (คำว่าสัตว์นั้นรวมถึงคนด้วย กรณีที่ผู้ถูกฆ่าเป็นคน แต่ไม่รวมถึงพืช)
2. รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต (กรณีที่ไม่ว่าจะสัตว์นั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ ความผิดก็น้อยลงไป)
3. มีเจตนาที่จะฆ่า คือมีเจตนาที่จะฆ่าสัตว์นั้น
4. ทำความเพียรเพื่อให้สัตว์นั้นตาย คือลงมือฆ่าตนเอง
5. สัตว์นั้นตายลงด้วยความเพียรนั้น (ถ้าสัตว์นั้นไม่ถึงตาย หรือตายไปด้วยสาเหตุอื่น ความผิดก็น้อยลงไป)

บาปกรรมที่เกิดขึ้นจะมากน้อยเพียงใดนั้น นอกจากจะขึ้นกับความสมบูรณ์ตามหลักเกณฑ์ 5 ข้อ นี้แล้ว ยังขึ้นกับคุณสมบัติของผู้ที่ถูกลงโทษ และความพยายามที่ใช้ด้วยดังนี้คือ

- ในการชำนั้น ถ้าต้องใช้ความพยายามมาก หรือใช้เวลาวางแผนและเตรียมการเป็นเวลานาน ก็จะเป็นบาปมาก เพราะจิตจะต้องมีกำลังมาก และต้องเสพอารมณ์นั้นเป็นเวลานาน ดังนั้น การฆ่าสัตว์ใหญ่จึงเป็นบาปมากกว่าการฆ่าสัตว์เล็ก เพราะต้องใช้ความพยายามมากกว่า
- ถ้าผู้ที่ถูกชำนั้นยังมีศีลธรรมมาก ก็จะเป็นบาปมาก
- ถ้าผู้ที่ถูกชำนั้นมีบุญคุณต่อผู้ที่ฆ่ามาก ก็จะเป็นบาปมาก
- การฆ่าที่เป็นบาปมากเป็นพิเศษ คือการฆ่าบิดา มารดาของตน และการฆ่าพระอรหันต์

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

15 กันยายน 2544

รายละเอียดของศีล 5 (2)

การผิดศีลข้อที่ 2 อทินนาทาน (การลักทรัพย์)

การกระทำที่ถือว่าผิดศีลข้อนี้อย่างสมบูรณ์ จะต้องประกอบด้วยส่วนประกอบดังนี้

1. วัตถุนั้นมีเจ้าของ
2. รู้ว่าวัตถุนั้นมีเจ้าของ
3. มีจิตคิดจะลักขโมยวัตถุนั้น
4. ทำความเพียรเพื่อลัก คือลงมือขโมยนั่นเอง
5. ได้วัตถุนั้นมาด้วยความเพียรนั้น

ศีลข้อนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการลักขโมยโดยตรงเท่านั้น การลักขโมยโดยอ้อม การขโมยโกง ก็จัดว่าผิดศีลข้อนี้เช่นกัน เช่น การทำให้เขาเสียประโยชน์ที่เขาพึงได้ อย่างเช่น เขาซื้อสินค้าจากเรา 1 กิโลกรัม แต่เราตัดให้เขาเพียง 0.9 กิโลกรัม ก็หมายความว่า เราได้ขโมยสินค้านั้นจากลูกค้ามา 0.1 กิโลกรัม นั่นเอง

หรือมีคนว่าจ้างให้เราทำงานให้เขา 8 ชั่วโมง แต่เราทำให้เขาเพียง 7 ชั่วโมง ก็หมายความว่าเราขโมยเงินจากเขาเท่ากับค่าจ้าง 1 ชั่วโมง เป็นต้น นอกจากนี้ การเลียงภาณีอากรต่างๆ ที่เราจะต้องจ่ายให้รัฐ ก็เป็นเหมือนการที่เราขโมยเงินส่วนนั้นจากรัฐเช่นกัน ทำให้รัฐขาดเงินในส่วนนั้นไป

ข้อยกเว้นสำหรับศีลข้อนี้

การกระทำที่คล้ายกับการลักทรัพย์ แต่ไม่ใช่การลักทรัพย์ก็คือการถือวิสาสะ คือการถือเอาด้วยความสนิทสนม คั่นเคยกัน

การถือวิสาสะที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุกระทำได้ คือการถือวิสาสะที่ประกอบด้วยองค์ 5 คือ

1. (เรากับเจ้าของวัตถุนั้นเป็นผู้) เคยเห็นกันมา
2. (เรากับเจ้าของวัตถุนั้นเป็นผู้) เคยคบกันมา
3. เคยบอกอนุญาตกันไว้ (ว่าให้เอาวัตถุนั้นไปได้)
4. (เจ้าของวัตถุนั้น) เขายังมีชีวิตอยู่ (เพราะถ้าเจ้าของทรัพย์นั้นเสียชีวิตแล้ว วัตถุนั้นย่อมตกเป็นของทายาท เราจึงต้องไปพิจารณาถึงองค์ 5 ในการถือวิสาสะนี้ กับทายาทนั้นต่อไป)
5. รู้ว่าเมื่อเราถือเอาวัตถุนั้นแล้ว เจ้าของวัตถุนั้นเขาจักพอใจ

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

15 กันยายน 2544

รายละเอียดของศีล 5 (3)

การผิดศีลข้อที่ 3 กาเมสุมิจจาจาร (การประพฤติผิดทางกาม)

การกระทำที่ถือว่าผิดศีลข้อนี้อย่างสมบูรณ์ จะต้องประกอบด้วยส่วนประกอบดังนี้

1. บุคคลที่ไม่ควรเกี่ยวข้อง (ทางกาม)
2. มีจิตคิดจะเสพ (กาม) ในบุคคลนั้น คือมีเจตนาจะเสพนั่นเอง
3. มีความพยายามเสพ คือกระทำการเสพกามกับบุคคลนั้น
4. มีความยินดี พอใจในการเสพกามนั้น (ไม่ใช่ถูกบังคับ ชื่นใจ)

บาปกรรมที่เกิดขึ้นจะมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นกับปัจจัยหลายอย่าง เช่น การล่วงเกินผู้ที่ไม่ยินยอมพร้อมใจด้วย ย่อมมีโทษมากกว่าการล่วงละเมิดผู้ที่มีความยินยอม หรือยินดีด้วยกันทั้งสองฝ่าย การล่วงเกินผู้ที่มีศีลธรรมมาก เช่น พระอรหันต์ ย่อมมีโทษมากกว่าการล่วงละเมิดผู้ไม่มีศีลธรรม

บุคคลที่ไม่ควรเกี่ยวข้องกับนั้น พิจารณาง่ายๆ ก็คือผู้ที่มีเจ้าของ หรือผู้ปกครอง **หวงอยู่** คือไม่อนุญาตให้ล่วงเกิน หรืออนุญาตโดยไม่เต็มใจ ซึ่งการล่วงเกินนั้นจะทำให้คนเหล่านั้นไม่พอใจ ทั้งนี้รวมถึงผู้ที่มีระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ หรือจารีตประเพณี ห้ามเอาไว้ด้วย เช่น ภิกษุ ภิกษุณี สามเณร สามเณรี แม่ชี เป็นต้น

ซึ่งนอกจากจะพิจารณาที่ผู้ที่ถูกล่วงละเมิดแล้ว ยังต้องพิจารณาที่ผู้กระทำการล่วงละเมิดเองด้วย เช่น ผู้ชายที่มีภรรยาอยู่ ถ้าภรรยาเขาไม่อนุญาตให้ไปมีเพศสัมพันธ์กับผู้อื่น ถ้าชายคนนั้นไปเสพกามกับใคร (นอกจากกับภรรยาของเขา) ชายผู้นั้นก็ย่อมจะผิดศีลข้อนี้อย่างแน่นอน ถึงแม้ว่าอีกฝ่ายจะไม่ใช้บุคคลที่ไม่ควรเกี่ยวข้องกับก็ตาม และหญิงใดที่ล่วงละเมิดกับชายผู้นี้ ผู้หญิงคนนั้นก็ย่อมจะเป็นผู้ที่ผิดศีลข้อนี้ด้วยเช่นกัน

หญิงที่ชายไม่ควรเกี่ยวข้อง มี 20 จำพวก คือ

1. หญิงที่มีมารดาปกครอง
2. หญิงที่มีบิดาปกครอง
3. หญิงที่มีทั้งมารดาและบิดาปกครอง
4. หญิงที่มีพี่สาวปกครอง หรือมีน้องสาวดูแลรักษาหรือหวงอยู่
5. หญิงที่มีพี่ชายปกครอง หรือมีน้องชายดูแลรักษาหรือหวงอยู่
6. หญิงที่มีญาติปกครอง
7. หญิงที่มีตระกูลเดียวกัน หรือเชื้อชาติเดียวกันเป็นผู้ปกครอง
8. หญิงที่มีผู้ประพฤติ ปฏิบัติศีลธรรมด้วยกันเป็นผู้ปกครอง เช่น แม่ชีมีหัวหน้าชีปกครอง เป็นต้น
9. หญิงที่กษัตริย์ หรือผู้มีอำนาจได้จองตัวเอาไว้
10. หญิงที่มีคู่มั่น
11. หญิงที่ถูกผู้อื่นซื้อตัวมา
12. หญิงที่สมภารใจไปอยู่กับชาย (คนอื่นแล้ว) คือหญิงที่มีสามีแล้ว
13. หญิงที่ยอมเป็นภรรยาของชาย (คนอื่นแล้ว) โดยหวังในทรัพย์สินเงินทอง คือหญิงที่มีสามีแล้วอีกประเภทหนึ่ง (ข้อ 12 ถึง 20 คือหญิงที่มีสามีแล้วประเภทต่าง ๆ)
14. หญิงที่ยอมเป็นภรรยาของชาย (คนอื่นแล้ว) โดยหวังในเครื่องนุ่งห่ม
15. หญิงที่มีสามีแล้วโดยการทำพิธีแต่งงาน

16. หญิงที่เป็นภรรยาของชายคนอื่น โดยชายคนนั้นเป็นผู้ช่วยให้พ้นจากการแบกของชาย คือช่วยให้พ้นจากความยากลำบากนั่นเอง
17. หญิงที่มีสามีแล้ว โดยเมื่อก่อนเป็นเชลย แล้วภายหลังตกมาเป็นภรรยาของนายเชลยนั้น
18. หญิงที่มีสามีแล้ว โดยเมื่อก่อนเป็นลูกจ้าง แล้วภายหลังตกมาเป็นภรรยาของนายจ้างนั้น
19. หญิงที่มีสามีแล้ว โดยเมื่อก่อนเป็นทาส แล้วภายหลังตกมาเป็นภรรยาของนายทาสนั้น
20. หญิงที่เป็นภรรยาของชายชั่วคราวชั่วคราว แล้วถูกล่วงละเมิดในขณะที่ทำหน้าที่เป็นภรรยาของชายคนอื่นอยู่ เช่น หญิงขายบริการที่อยู่ในช่วงสัญญาอยู่กับชายคนหนึ่งอยู่ แต่กลับไปมีสัมพันธ์กับชายอีกคนหนึ่ง เป็นต้น

ทั้งหมดนี้เป็นการรวบรวมเอาไว้ตั้งแต่สมัยโบราณ บางข้อจึงดูแปลกๆ อยู่บ้าง เพราะประเพณีที่แตกต่างกันออกไป ที่แสดงเอาไว้ก็เพื่อให้ครบถ้วนตามตำรา และเอาไว้ใช้ในการเทียบเคียงกับยุคปัจจุบัน

สำหรับผู้ที่ไม่เข้าข่ายต้องห้ามก็เช่น ชายหญิงที่เป็นสามีภรรยากัน หญิงขายบริการที่บิดา มารดา และผู้ปกครองทั้งหลายยินยอมพร้อมใจให้ทำอาชีพนั้น ทั้งนี้ต้องไม่อยู่ในช่วงสัญญากับคนอื่นด้วย หญิงที่ไม่มีผู้ใดปกครองดูแลและไม่มีเจ้าของหวงอยู่ (คือหญิงที่มีอิสระในตัวเองอย่างแท้จริง) หญิงที่ได้รับความยินยอมจากใจจริงของผู้ปกครองและผู้ที่เป็นเจ้าของ (เช่น บิดา มารดา สำหรับหญิงที่มีสามีแล้วต้องได้รับอนุญาตจากสามีก่อน) โดยทุกกรณีถ้าฝ่ายชายมีภรรยาแล้ว ต้องได้รับอนุญาตจากภรรยา ก่อนด้วย

โดยสรุปก็คือ จะต้องไม่ทำให้ใคร (ผู้ที่มีสิทธิ์โดยชอบธรรมในตัวหญิงและชายนั้น) ไม่พอใจ หรือรู้สึกเจ็บช้ำน้ำใจ

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

7 ตุลาคม 2544

รายละเอียดของศีล 5 (4)

การผิดศีลข้อที่ 4 มุสาวาท (การพูดปด พูดเท็จ โโกหก หลอกลวง)

การกระทำที่ถือว่าผิดศีลข้อนี้อย่างสมบูรณ์ จะต้องประกอบด้วยส่วนประกอบดังนี้

1. เรื่องราวนั้นไม่เป็นความจริง
2. มีเจตนาที่จะมุสา คือมีเจตนาที่จะโกหก หลอกลวง

3. พยายามด้วยกาย หรือด้วยวาจา หรือวิธีการใดๆ เพื่อจะให้ผู้อื่นเชื่อตามเรื่องราว นั้น คือดำเนินการ โโกหก หลอกลวงนั่นเอง
4. ผู้อื่นเชื่อตามเรื่องราว นั้น

ข้อแตกต่างระหว่างมุสาวาท ปิสุณวาจา (พูดส่อเสียด) ผรุสวาจา (พูดคำหยาบ) สัมผัสปลลาปะ (พูดเพื่อจ้อ)

- **มุสาวาท** คือการพูด หรือการกระทำใดๆ โดยมีเจตนาให้ผู้อื่นเชื่อในสิ่งที่ไม่เป็นความจริง โดยหวัง จะให้เขาได้รับความ **เดือดร้อน เสียหาย หรือเสียประโยชน์อันพึงมีพึงได้** จากความเชื่อ นั้น
- **ปิสุณวาจา (พูดส่อเสียด)** คือการพูด หรือการกระทำใดๆ ในสิ่งที่เป็นความจริง หรือไม่เป็นความจริงก็ตาม โดยมีเจตนาจะ **ยุยงให้เขาแตกแยกกัน ไม่สามัคคีกัน**
- **ผรุสวาจา (พูดคำหยาบ)** คือการพูด หรือการกระทำใดๆ ในสิ่งที่เป็นความจริง หรือไม่เป็นความจริงก็ตาม ด้วยคำที่สุภาพ หรือไม่สุภาพก็ตาม โดยมีเจตนาจะให้เขา **เจ็บใจ ไม่สบายใจ หรือ ร้อนใจ** (ไม่ได้มีเจตนาให้เขาเชื่อตามนั้นเป็นหลักใหญ่) เช่น การด่าว่าเขาเป็นสัตว์บางชนิด เป็นต้น โดยรู้อยู่แล้วว่าเขาจะไม่เชื่อ แต่จะต้องเจ็บใจ หรือการพูดถึงปมด้อยของเขาที่เป็นจริง การ ประชดประชันด้วยคำที่สุภาพ ฯลฯ
- **สัมผัสปลลาปะ (พูดเพื่อจ้อ)** คือการพูด หรือการกระทำใดๆ ในสิ่งที่เป็นความจริง หรือไม่เป็นความจริงก็ตาม โดยเจตนาเพียงเพื่อความ **สนุกสนาน เพลิดเพลิน ไร้สาระ** ไม่มีใครได้ประโยชน์ จากการพูด หรือการกระทำนั้น

>>>>> สำหรับ**มุสาวาท**นั้น เป็นทั้งการผิดศีล 5 และเป็นอกุศลกรรม คือเป็นวจีทุจริต ในอกุศลกรรมบถ 10
 >>>>> ส่วน**ปิสุณวาจา ผรุสวาจา และสัมผัสปลลาปะ** นั้นไม่ถือเป็นการผิดศีล 5 แต่เป็นอกุศลกรรม คือเป็น วจีทุจริต ในอกุศลกรรมบถ 10

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

24 ตุลาคม 2544

รายละเอียดของศีล 5 (5)

การผิดศีลข้อที่ 5 สุราเมรัยมัชชปะมาทัญฐาน (การเสพสุรา เมรัย และของมีเมาทั้งหลายอันทำให้ประมาทหรือขาดสติ)

แยกรายละเอียดได้ดังนี้คือ

1. **สุรา** คือ น้ำเมาที่กลั่นแล้ว ได้แก่ เหล้าชนิดต่างๆ นั้นเอง
2. **เมรัย** คือ น้ำเมาที่ไม่ได้กลั่น, น้ำเมาที่เกิดจากการหมักหรือแช่ เช่น ไวน์ชนิดต่างๆ
3. **มัชชปะ** คือ สิ่งที่เสพแล้วทำให้มีเมา หรือขาดสติทั้งหลาย เช่น บุหรี่ ยาเสพติดทุกชนิด รวมทั้งเหล้า เบียร์ และสุรา เมรัยทุกชนิดด้วย

การผิดศีลข้อที่ 5 นี้ จัดว่าเป็นอันตรายมาก เพราะทำให้ขาดสติ เมื่อขาดสติแล้วการทำผิดทุกชนิดก็จะตามมาได้โดยง่าย นอกจากนี้ยังจะทำให้ต้องเสียทรัพย์ไปโดยไม่จำเป็น ทั้งยังเสี่ยงต่ออุบัติเหตุเภทภัยทั้งหลาย ความทะเลาะเบาะแว้ง ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น หรืออาจถึงขั้นทำให้ครอบครัวแตกแยกเลยก็ได้ และยังเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ทำให้ขาดการพักผ่อน ซึ่งอาจส่งผลไปถึงหน้าที่การงานอีกด้วย

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

24 ตุลาคม 2544

ข้อเตือนใจนักบวช

อภิณหปัจเจกเวกขณธรรมสูตร (พระไตรปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสก-เอกาทสกนิบาต)

ธรรมที่บรรพชิตพึงพิจารณาเนืองๆ 10 ประการ

1. เราเป็นผู้มีเพศต่างจากคฤหัสถ์
2. การเลี้ยงชีพของเราเนื่องด้วยผู้อื่น
3. อากัปกริยาอย่างอื่น อันเราควรทำมีอยู่

4. เราย่อมติเตียนตนเองได้โดยศีล หรือไม่
5. เพื่อนพรมจรรย์ทั้งหลายผู้เป็นวิญญูชนพิจารณาแล้ว ตีเตียนเราได้โดยศีล หรือไม่
6. เราจะต้องพราจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น
7. เราเป็นผู้มีกรรมเป็นของๆ ตน ..... เราจักต้องเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น
8. วันคืนล่วงไปๆ บัดนี้ เราทำอะไรอยู่
9. เราย่อมยินดีในเรือนว่างเปล่า หรือไม่
10. ญาณทัสสนะวิเศษ อันสามารถกำจัดกิเลส เป็นอริยะ คืออุตตริมนุสสรธรรมอันเราได้บรรลุแล้ว มีอยู่หรือหนอ.

นिरยวรรค ที่ 22 (พระไตรปิฎก ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท)

@ ก้อนเหล็กอันร้อนประหนึ่งเปลวไฟ ภิกษุบริโศคยังดีกว่า
ภิกษุผู้ทุศีล ไม่สำรวม บริโศคก่อนข้าวของชาวแวนแคว้นจะประเสริฐอะไร.

@ หน้าคาที่บุคคลจับไม่ดี ย่อมบาดมีอนันเอง ฉันได
คุณเครื่องเป็นสมณะที่บุคคลลูบคลำไม่ดี
(หมายถึงนักบวชที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม - ธัมมโชติ)
ย่อมคร่ำเขาไปนรก ฉันนั้น.

นิตเถรคาถา (พระไตรปิฎก ขุททกนิกาย เถรคาถา)

@ คนโง่เขลา มัวแต่นอนหลับตลอดทั้งคืน
และคลุกคลีอยู่ในหมู่ชน ตลอดวันยังคำ
เมื่อไรจักทำที่สุดแห่งทุกข์ (พระนิพพาน - ธัมมโชติ) ได้เล่า.

ยโสชเถรคาถา (พระไตรปิฎก ขุททกนิกาย เถรคาถา)

ภิกษุอยู่รูปเดียวย่อมเป็นเหมือนพรม
อยู่สองรูปเหมือนทิวดา
อยู่สามรูปเหมือนชาวบ้าน

อยู่ด้วยกันมากกว่านั้น ย่อมมีความโกลาหลมากขึ้น.....

อรรถกถา ที่ 3 (อัมมัญญสูวรรค ที่ 19 ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท)

@ ภิกษุทั้งหลาย เราไม่เรียกผู้เรียนมากหรือพูดมาก ว่า "เป็นผู้ทรงธรรม"

ส่วนผู้ใด เรียนคาถาแม้คาถาเดียว แล้วแทงตลอดสัจจะทั้งหลาย (บรรลุมรรคผล - อัมมโชติ) ผู้นั้นชื่อว่าผู้ทรงธรรม.

บัณฑิตวรรค ที่ 6 (พระไตรปิฎก ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท)

@ บุคคลพึงเห็นผู้มีปัญญาใด ซึ่งเป็นผู้กล่าววินิจฉัยชี้โทษ

ว่าเป็นเหมือนผู้บอกขุมทรัพย์ให้ พึงคบผู้มีปัญญาเช่นนั้น ซึ่งเป็นบัณฑิต เพราะเมื่อคบท่านผู้เช่นนั้น มีแต่คุณอย่างประเสริฐ ไม่มีโทษที่ลามก.

อรรถกถาที่ 8 (มลวรรค ที่ 20 ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท)

@ ความเพียรเครื่องเผากิเลสควรทำในวันนี้ ที่เดียว

ใครพึงรู้ว่าความตายจะมีในวันพรุ่งนี้

เพราะว่าความผิดเพี้ยนด้วยความตาย ซึ่งมีเสนาใหญ่ นั้น ไม่มีเลย

มุนีผู้สงบย่อมเรียกบุคคลผู้มีปกติอยู่อย่างนั้น

มีความเพียร ไม่เกียจคร้าน ตลอดกลางวันและกลางคืน

นั่นแล ว่าผู้มีราตรีเดียวเจริญ.

สัพพกามเถรคาถา (พระไตรปิฎก ขุททกนิกาย เถรคาถา)

@ เบญจกามคุณอันนำรั้นรมย์ใจเหล่านี้ คือ รูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะ

ที่มีปรากฏอยู่ในรูปร่างหญิง ย่อมล่อลวงปฤชชนให้ลำบาก

เหมือนพวานเนื้อแอบดักเนื้อด้วยเครื่องดัก

พวานเบ็ดจับปลาด้วยเบ็ด

บุคคลจับวานรด้วยดั่ง ฉะนั้น.

ต้นหาพรรค ที่ 24 (พระไตรปิฎก ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท)

@ ตัณหาจุณเฝ้า่านทราย ย่อมเจริญแก่คนผู้มีปกติประมาท
เขาย่อมเร่ร่อนไปสู่ภพน้อยภพใหญ่ ดังวานรปรารถนาผลไม้ เร่ร่อนไปในป่า ฉะนั้น.

@ หมูส์สัตว์อันตัณหาผู้ทำความดีนั้นรล่อมไว้แล้ว
ย่อมกระเสือกกระสน เหมือนกระต่ายที่นายพรานดักได้แล้ว ฉะนั้น.

สุขวรรค ที่ 15 (พระไตรปิฎก ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท)

@ ไฟเสมอด้วยราคาะไม่มี โทษเสมอด้วยโทษะย่อมไม่มี
ทุกข์ทั้งหลายเสมอด้วยขันธย่อมไม่มี สุขอื่นจากความสงบย่อมไม่มี.

อรรถกถาที่ 8 (นาควรรค ที่ 23 ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท)

@ บรรพต พึ่งเป็นของลี้วนด้วยทองคำที่สุกปลั่ง
แม้ความที่บรรพตนั้น (ทวีขึ้น) เป็นสองเท่า
ก็ยังไม่เพียงพอแก่ (ความต้องการของ) บุคคล (เพียง) คนหนึ่ง
บุคคลทราบดังนี้แล้ว พึงประพฤดิแต่พอสม.

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

17 พฤศจิกายน 2544

วิธีพิจารณาศีลอย่างง่าย

พระไตรปิฎก : พระสุตตันตปิฎก เล่ม 2 ทีฆนิกาย

มหาวรรค สักกปัญหาสูตร

[๒๕๘] ทำวสัฏกะจอมเทพทรงชื่นชม อนุโมทนาภาสิตของพระผู้มีพระภาค ในปัญหาพยากรณ์ข้อนี้ ดังนี้แล้ว จึงได้ทูลถามปัญหาแก่พระผู้มีพระภาคยิ่งขึ้นไปว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญทุกข์ ก็ภิกษุปฏิบัติอย่างไร จึงจะชื่อว่าปฏิบัติแล้วเพื่อความสำรวมในปาติโมกข์ ฯ (ปาติโมกข์คือศีลสำหรับภิกษุ แต่ก็สามารถพิจารณาเทียบเคียงกับศีลสำหรับคนทั่วไป ได้ในทำนองเดียวกัน - ธัมมโชติ)

(พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า) ดูกรจอมเทพ อาตมภาพกล่าวกายสมาจาร (ความประพฤติทางกาย - ธัมมโชติ) โดยแยกเป็น ๒ คือ ที่ควรเสพก็มี ที่ไม่ควรเสพก็มี วจีสมาจาร (ความประพฤติทางวาจา - ธัมมโชติ) ก็แยกเป็น ๒ คือ ที่ควรเสพก็มี ที่ไม่ควรเสพก็มี และการแสวงหา ก็แยกเป็น ๒ คือ ที่ควรเสพก็มี ที่ไม่ควรเสพก็มี ฯ

ดูกรจอมเทพ อาตมภาพกล่าวกายสมาจารโดยแยกเป็น ๒ คือ ที่ควรเสพก็มี ที่ไม่ควรเสพก็มี ก็ที่กล่าวถึงกายสมาจารดังนี้ กล่าวเพราะอาศัยอะไร ในกายสมาจารทั้ง ๒ นั้น บุคคลพึงทราบกายสมาจารอันใดว่า เมื่อเราเสพกายสมาจารนี้ อกุศลธรรมเจริญขึ้น กุศลธรรมเสื่อม กายสมาจารเห็นปานนี้ไม่ควรเสพ

บุคคลพึงทราบกายสมาจารอันใดว่า เมื่อเราเสพกายสมาจารนี้ อกุศลธรรมเสื่อม กุศลธรรมเจริญขึ้น กายสมาจารเห็นปานนี้ควรเสพ

ดูกรจอมเทพ อาตมภาพกล่าวกายสมาจารโดยแยกเป็น ๒ คือ ที่ควรเสพก็มี ที่ไม่ควรเสพก็มี ฉะนั้นแล ที่กล่าวถึงกายสมาจารดังนี้ กล่าวเพราะอาศัยข้อนี้ ฯ

ดูกรจอมเทพ อาตมภาพกล่าววจีสมาจารโดยแยกเป็น ๒ คือ ที่ควรเสพก็มี ที่ไม่ควรเสพก็มี ก็ที่กล่าวถึงวจีสมาจารดังนี้ กล่าวเพราะอาศัยอะไร ในวจีสมาจารทั้ง ๒ นั้น บุคคลพึงทราบวจีสมาจารอันใดว่า เมื่อเราเสพวจีสมาจารนี้ อกุศลธรรมเจริญขึ้น กุศลธรรมเสื่อม วจีสมาจารเห็นปานนี้ไม่ควรเสพ

บุคคลพึงทราบวจีสมาจารอันใดว่า เมื่อเราเสพวจีสมาจารนี้ อกุศลธรรมเสื่อม กุศลธรรมเจริญขึ้น วจีสมาจารเห็นปานนี้ควรเสพ

ดูกรจอมเทพ อาตมภาพกล่าววจีสมาจารโดยแยกเป็น ๒ คือ ที่ควรเสพก็มี ที่ไม่ควรเสพก็มี ฉะนั้นแล ที่กล่าวถึงวจีสมาจารดังนี้ กล่าวเพราะอาศัยข้อนี้ ฯ

ดูกรจอมเทพ อาตมภาพกล่าวการแสวงหาโดยแยกเป็น ๒ คือ ที่ควรเสพก็มี ที่ไม่ควรเสพก็มี ก็ที่กล่าวถึงการแสวงหาดังนี้ กล่าวเพราะอาศัยอะไร ในการแสวงหาทั้ง ๒ นั้น บุคคลพึงทราบการแสวงหาอันใดว่า เมื่อเราเสพการแสวงหานี้ อกุศลธรรมเจริญขึ้น กุศลธรรมเสื่อม การแสวงหาเห็นปานนี้ไม่ควรเสพ

บุคคลพึงทราบการแสวงหาอันใดว่า เมื่อเราเสพการแสวงหานี้ อกุศลธรรมเสื่อม กุศลธรรมเจริญขึ้น การแสวงหาเห็นปานนี้ควรเสพ

ดูกรจอมเทพ อาตมภาพกล่าวการแสวงหาโดยแยกเป็น ๒ คือ ที่ควรเสพก็มี ที่ไม่ควรเสพก็มี ฉะนั้นแล ที่กล่าวถึงการแสวงหาดังนี้ กล่าวเพราะอาศัยข้อนี้ ๆ

ภิกษุผู้ปฏิบัติอย่างนี้แล จึงจะชื่อว่าปฏิบัติแล้วเพื่อสำรวมในปาติโมกข์ ๆ

[๒๕๙] ข้าแต่พระองค์ผู้นิรทุกข์ ก็ภิกษุปฏิบัติอย่างไรจึงจะชื่อว่าปฏิบัติแล้วเพื่อความสำรวมอินทรีย์ ๆ

ดูกรจอมเทพ อาตมภาพกล่าวรูปที่จะพึงรู้แจ้งด้วยนัยน์ตาโดยแยกเป็น ๒ คือ ที่ควรเสพก็มี ที่ไม่ควรเสพก็มี กล่าวเสียงที่จะพึงรู้แจ้งด้วยหู โดยแยกเป็น ๒ คือ ที่ควรเสพก็มี ที่ไม่ควรเสพก็มี กล่าวกลิ่นที่จะพึงรู้แจ้งด้วยจมูก โดยแยกเป็น ๒ คือ ที่ควรเสพก็มี ที่ไม่ควรเสพก็มี กล่าวรสที่จะพึงรู้แจ้งด้วยลิ้น โดยแยกเป็น ๒ คือ ที่ควรเสพก็มี ที่ไม่ควรเสพก็มี กล่าวโณสุทฺถัพพะที่จะพึงรู้แจ้งด้วยกาย โดยแยกเป็น ๒ คือ ที่ควรเสพก็มี ที่ไม่ควรเสพก็มี กล่าวธรรมที่จะพึงรู้แจ้งด้วยใจ โดยแยกเป็น ๒ คือ ที่ควรเสพก็มี ที่ไม่ควรเสพก็มี ๆ

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว ท้าวสักกะจอมเทพ ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ย่อมทราบเนื้อความแห่งภาษิต ที่ตรัสโดยย่อนี้ ได้โดยพิสดารอย่างนี้ว่า เมื่อบุคคลเสพรูปที่จะพึงรู้แจ้งด้วยนัยน์ตา เห็นปานใด อกุศลธรรมเจริญขึ้น กุศลธรรมเสื่อม รูปที่จะพึงรู้แจ้งด้วยนัยน์ตา เห็นปานนี้ไม่ควรเสพ

เมื่อบุคคลเสพรูปที่จะพึงรู้แจ้งด้วยนัยน์ตา เห็นปานใด อกุศลธรรมเสื่อม กุศลธรรมเจริญขึ้น รูปที่จะพึงรู้แจ้งด้วยนัยน์ตาเห็นปานนี้ควรเสพ

เมื่อบุคคลเสพเสียงที่จะพึงรู้แจ้งด้วยหู เห็นปานใด ...

เมื่อบุคคลเสพกลิ่นที่จะพึงรู้แจ้งด้วยจมูก เห็นปานใด ...

เมื่อบุคคลเสพรสที่จะพึงรู้แจ้งด้วยลิ้น เห็นปานใด ...

เมื่อบุคคลเสพโณสุทฺถัพพะที่จะพึงรู้แจ้งด้วยกาย เห็นปานใด ...

เมื่อบุคคลเสพธรรมที่จะพึงรู้แจ้งด้วยใจ เห็นปานใด อกุศลธรรมเจริญขึ้น กุศลธรรมเสื่อม ธรรมที่จะพึงรู้แจ้งด้วยใจ เห็นปานนี้ไม่ควรเสพ

เมื่อบุคคลเสพธรรมที่จะพึงรู้แจ้งด้วยใจ เห็นปานใด อกุศลธรรมเสื่อม กุศลธรรมเจริญขึ้น ธรรมที่จะพึงรู้แจ้งด้วยใจเห็นปานนี้ควรเสพ

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ทราบเนื้อความแห่งภษาิตที่ตรัสโดยย่อนี้ ได้โดยพิสดารอย่างนี้ ในข้อนี้ ข้าพระองค์ข้ามความสงสัยแล้ว ปราศจากถ้อยคำที่จะพูดว่าอย่างไรแล้ว เพราะได้ฟังการพยากรณ์ปัญหาของพระผู้มีพระภาค ฯ

ผู้รวบรวม
ธัมมโชติ

10 กุมภาพันธ์ 2545

การสมานทานกับการรักษาศีล

ผู้สนใจท่านหนึ่งได้ถามปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางผู้ดำเนินการเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ แก่ท่านอื่นๆ ด้วย จึงขออนุญาตนำมาลงเอาไว้ ณ ที่นี้ ดังนี้

ต้องขออภัยด้วยนะครับที่บางข้ออาจจะไปไปบ้าง แต่ก็คิดว่าอาจจะมีประโยชน์กับผู้สนใจบางท่าน และคิดว่าผู้ถามก็ถามอย่างบริสุทธิ์ใจจริงๆ เลยนำมาลงไว้ด้วย

คำถาม

Sent: Friday, February 08, 2002 12:21 AM

Subject: Dhamma Question

สวัสดีครับ

- 1.) .....
- 2.) .....
- 3.) การบำบัดความใคร่ด้วยตัวเอง ถือว่าผิดศีล 5 หรือไม่ครับ
- 4.) การสมานทานศีล   กับการระวางตัวไม่ให้ผิดศีล   มีค่าเท่ากันหรือไม่ครับ

ขอบพระคุณมากครับ

ตอบ

สวัสดีครับ ขอขอบคุณครับที่ให้ความสนใจเว็บไซต์ ธรรมโชติ

- 1.) .....
- 2.) .....

- 3.) ไม่ผิดศีล 5 แต่ผิดศีล 8 ครับ
- 4.) การสมาทานศีลเป็นเจตนาในขั้นต้น ส่วนการระวางตัวไม่ให้ผิดศีลเป็นเจตนาในขั้นปลาย ถ้าสมาทานโดยไม่ได้คิดว่าจะรักษาจริงๆ เพียงแค่ทำตามธรรมเนียมก็ไม่ได้ประโยชน์อะไร แต่ถ้าตั้งใจจริงก็ได้ประโยชน์ อย่างน้อยจิตก็ผ่องใสขึ้นมาในช่วงนั้น แต่จะได้ประโยชน์อย่างเต็มที่แท้จริงก็ในขณะที่มีการระวางตัวไม่ให้ผิดศีลนั่นเองครับ ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญกว่า

ความจริงเพียงแต่ตั้งใจว่าจะระวางตัวไม่ให้ผิดศีล ก็ถือได้ว่าเป็นการสมาทานศีลแล้วครับ ถ้าตั้งใจจริงก็ดีกว่าไปสมาทานจากพระด้วยซ้ำไป (กรณีที่สมาทานกันพอเป็นพิธีเท่านั้น)

ในสมัยพุทธกาลนั้น แม้แต่การสมาทานศีล 8 ก็เพียงแค่นับวันปาก (คงเพื่อไม่ให้มีเศษอาหารติดค้างอยู่ในปาก จะได้ไม่เป็นวิกาลโภชนา หรืออาจเพื่อให้ปากสะอาดเพื่อให้เกิดสมาธิ) แล้วก็ตั้งใจอธิษฐานเอาเองที่บ้านก็เป็นอันเสร็จพิธีแล้ว ไม่ต้องไปวัดให้ยุ่งยากเหมือนสมัยนี้ (เขารักษาศีล 8 กันเองที่บ้าน)

ถ้ายังไม่กระจำง หรือมีข้อสงสัยอะไรอีก ก็เชิญถามมาได้ไหมนะครับ ไม่ต้องเกรงใจ

ธัมมโชติ

17 กุมภาพันธ์ 2545

อินทริยสังวร

พระไตรปิฎก : พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ทีฆนิกาย

สีลขันธวรรค สามัญญผลสูตร

(ความจริงอินทริยสังวรนี้จัดเป็นขั้นที่สูงกว่าศีลอีก 1 ขั้น หรือจะกล่าวว่าเป็นศีลในระดับจิตใจ หรือเป็นศีลขั้นสูงก็ได้ อินทริยสังวรนี้เป็นเรื่องหนึ่งที่พระพุทธเจ้าทรงเน้นเป็นอย่างมาก - ธัมมโชติ)

อินทริยสังวร

[๑๒๒] ดูกรมหาบพิตร อย่างไร ภิกษุชื่อว่าเป็นผู้คุ้มครองทวารในอินทริยทั้งหลาย?

(พระพุทธเจ้าตรัสโปรดพระเจ้าอชาตศัตรูเวเทหิบุตร พระโอรสของพระเจ้าพิมพิสาร - ธัมมโชติ)

ดูกรมหาบพิตร ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เห็นรูปด้วยจักขุแล้ว ไม่ถืออนิมิต ไม่ถืออนุพยัญชนะ (คือไม่ยินดียินร้าย ไม่ฝักใฝ่ผูกพัน คือเห็นก็สักว่าเห็น ไม่ถูกกิเลสครอบงำ - ธัมมโชติ) เถยยอมปฏิบัติเพื่อสำรวจมัจจุนทริย

(สิ่งที่ใหญ่ในการมองเห็น คือตานั้นเอง - รัมมโชติ) ที่เมื่อไม่สำรวจแล้ว จะเป็นเหตุให้อกุศลธรรมอันลามก คืออกิขมา (ความเพ่งเล็งอยากได้ - รัมมโชติ) และโทมนัส (ความเสียใจ, ความเป็นทุกข์ใจ - รัมมโชติ) ครอบงำนั้น ชื่อว่ารักษาจักขุนทรีย์ ชื่อว่าถึงความสำรวจในจักขุนทรีย์

ภิกษุพึงเสียดด้วยใจ ...

ดมกลิ่นด้วยฆานะ ...

ลิ้มรสด้วยชีวหา ...

ถูกต้องโณฐัพพะด้วยกาย...

รู้แจ้งธรรมารมณด้วยใจแล้ว ไม่ถือนิमित ไม่ถืออนุพยัญชนะ เถยยอมปฏิบัติเพื่อสำรวจมโนนทรีย์ (สิ่งที่ใหญ่ในการคิด คือใจหรือจิตนั้นเอง - รัมมโชติ) ที่เมื่อไม่สำรวจแล้ว จะเป็นเหตุให้อกุศลธรรมอันลามก คืออกิขมาและโทมนัสครอบงำนั้น ชื่อว่ารักษามโนนทรีย์ ชื่อว่าถึงความสำรวจในมโนนทรีย์

ภิกษุประกอบด้วยอินทรีย์สังวรอันเป็นอริยะเช่นนี้ ย่อมได้เสวยสุขอันไม่ระคนด้วยกิเลสในภายใน
ดูกรมหาบพิตร ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล ภิกษุชื่อว่าเป็นผู้คุ้มครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย.

ผู้รวบรวม

รัมมโชติ

30 มิถุนายน 2545

ศีลหนึ่ง

(รักษาศีลเพียงข้อเดียวพันทุกข์ได้)

อรรถกถาธรรมบท จิตตวรรควรรณนา

เรื่องอุกถันฐิตภิกษุ

พระเถระแนะอุบายพันทุกข์แก่เศรษฐีบุตร

ดังได้สดับมา เมื่อพระศาสดาประทับอยู่ในกรุงสาวัตถี บุตรเศรษฐีผู้หนึ่งเข้าไปหาพระเถระผู้เป็นชิตัน (ภิกษุที่คุ้นเคย ซึ่งเขาเคารพนับถือเป็นอาจารย์ เป็นที่ปรึกษา เรียกอีกอย่างว่ากุลุปกะ - รัมมโชติ) ของตน เรียกว่า "ท่านผู้เจริญ กระผมใคร่จะพ้นจากทุกข์, ขอท่านโปรดบอกอาการสำหรับพ้นจากทุกข์แก่กระผมสักอย่างหนึ่ง."

พระเถระกล่าวว่า "ศีละ ผู้มีอายุ ถ้าเธอใคร่จะพ้นจากทุกข์ไซ้ไร, เธอจงถวายสลากภัต (อาหารที่ทายกถวายตามสลาก คือผู้ประสงค์จะทำบุญแต่ละคนจะจับสลาก ว่าตนจะได้ถวายอาหารแก่ภิกษุรูปใด - รัมม

โชติ) ถวายปักชิกภัต (ภัตที่ทนายถวายในวันบิษั คือทุก 15 วัน - รัम्मโชติ) ถวายวัสสาวาสิกภัต (ภัตที่ทนายถวายแก่ภิกษุผู้จำพรรษา) ถวายปัจจัยทั้งหลายมีจีวรเป็นต้น, แบ่งทรัพย์สมบัติของตนให้เป็น ๓ ส่วน ประกอบการงานด้วยทรัพย์ส่วน ๑ เลี้ยงบุตรและภรรยาด้วยทรัพย์ส่วน ๑ ถวายทรัพย์ส่วน ๑ ไว้ในพระพุทธศาสนา."

เขารับว่า "ดีละ ขอรับ" แล้วทำกิจทุกอย่าง ตามลำดับแห่งกิจที่พระเถระบอก แล้วเรียนถามพระเถระอีกว่า "กระผมจะทำบุญอะไรอย่างอื่น ที่ยิ่งขึ้นไปกว่านี้อีกเล่า ? ขอรับ."

พระเถระตอบว่า "ผู้มีอายุ เธอจงรับไตรสรณะ (คือยึดพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง - รัम्मโชติ) (และ) ศีล ๕." เขารับไตรสรณะและศีล ๕ แม้เหล่านั้นแล้ว จึงเรียนถามถึงบุญกรรมที่ยิ่งขึ้นไปกว่านั้น.

พระเถระก็แนะนำว่า "ถ้ากระนั้น เธอจงรับศีล ๑๐." เขากล่าวว่า "ดีละ ขอรับ" แล้วก็รับ (ศีล ๑๐). เพราะเหตุที่เขาทำบุญกรรมอย่างนั้นโดยลำดับ เขาจึงมีนามว่า **อนุปปพเสรษฐิบุตฺร**.

เขาเรียนถามอีกว่า "บุญอันกระผมพึงทำ แม้ยิ่งขึ้นไปกว่านี้ ยังมีอยู่หรือ ? ขอรับ" เมื่อพระเถระกล่าวว่า "ถ้ากระนั้นเธอจงบวช," จึงออกบวชแล้ว.

ภิกษุผู้ทรงพระอภิธรรมรูปหนึ่งได้เป็นอาจารย์ของเธอ, ภิกษุผู้ทรงพระวินัยรูปหนึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์, ในเวลาที่ภิกษุนั้นได้อุปสมบทแล้วมาสู่สำนักของ (อาจารย์ของ) ตน อาจารย์กล่าวปัญหาในพระอภิธรรมว่า "ชื่อว่าในพระพุทธศาสนา ภิกษุทำกิจนี้จึงควร, ทำกิจนี้ไม่ควร."

ฝ่ายพระอุปัชฌาย์ก็กล่าวปัญหาในพระวินัย ในเวลาที่ภิกษุนั้นมาสู่สำนักของตนว่า "ชื่อว่าในพระพุทธศาสนา ภิกษุทำสิ่งนี้ควร, ทำสิ่งนี้ไม่ควร; สิ่งนี้เหมาะ สิ่งนี้ไม่เหมาะ."

อยากสึกจนชুবผอม

ท่านคิดว่า "โอ ! กรรมนี้หนัก; เราใคร่จะพ้นจากทุกข์จึงบวช, แต่ในพระพุทธศาสนา นี้ สถานเป็นที่เหยียดมือของเราไม่ปรากฏ, (คือมีข้อห้ามและข้อปฏิบัติมากมายเต็มไปหมด จนแทบทำอะไรตามความพอใจไม่ได้เลย - รัम्मโชติ) เราดำรงอยู่ในเรือนก็อาจพ้นจากทุกข์ในวัฏฏะได้ เราควรเป็นคฤหัสถ์ (ดีกว่า)."

ตั้งแต่นั้น ท่านกระสัน (จะสึก) หมดยินดี (ในพรหมจรรย์) ไม่ทำการสาธยายในอาการ ๓๒, (การพิจารณาส่วนประกอบต่างๆ ของร่างกาย 32 อย่าง เพื่อคลายความยึดมั่น - รัम्मโชติ) ไม่เรียนอุเทศ (หัวข้อธรรม บางครั้งหมายถึงปาฏิโมกข์ คือศีล 227 ข้อ - รัम्मโชติ) ผอม ชุบชืด มีตัวสะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็น ถูกความเกียจคร้านครอบงำ เกลื่อนกล่นแล้วด้วยหิดเปื่อย.

ลำดับนั้น พวกภิกษุหนุ่มและสามเณรถามท่านว่า "ผู้มีอายุ ทำไม ? ท่านจึงยืนและอยู่ในที่เย็นแล้ว นั่งและในที่นี้แล้ว ถูกโรคผอมเหลืองครอบงำ ผอม ชุบชืด มีตัวสะพรั่งด้วยเส้นเอ็น ถูกความ เกียจคร้านครอบงำ เกลื่อนกล่นแล้วด้วยหิดเปื่อย, ท่านทำกรรมอะไรเล่า ?"

ภิกษุ. (นั่นตอบว่า) ผู้มีอายุ ผมเป็นผู้กระสัน.

ภิกษุหนุ่มและสามเณร. (ถามว่า) เพราะเหตุไร ?

ภิกษุนั้นบอกพฤติการณ์นั้นแล้ว, ภิกษุหนุ่มและสามเณรเหล่านั้นบอกแก่พระอาจารย์และพระอุปัชฌาย์ของท่านแล้ว. พระอาจารย์และพระอุปัชฌาย์ได้พากันไปยังสำนักพระศาสดา.

รักษาจิตอย่างเดียวอาจพ้นทุกข์ได้

(คำว่า**อาจ** ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายว่า 1. กล้า, 2. มีคุณสมบัติเหมาะแก่การตัดสินสิ่งใดสิ่งหนึ่ง 3. คำช่วยกริยาบอกการคาดคะเน ในที่นี้น่าจะเป็นความหมายที่ 2. มากกว่าความหมายอื่น - รัมมโชติ)

พระศาสดาตรัสถามว่า "ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอมาทำไมกัน ?"

อาจารย์และอุปัชฌาย์. (ทูลว่า) ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ภิกษุรูปนี้กระสันในศาสนาของพระองค์.

พระศาสดา. ได้ยินว่า อย่างนั้นหรือ ? ภิกษุ.

ภิกษุ. อย่างนั้น พระเจ้าข้า.

พระศาสดา. เพราะเหตุไร ?

ภิกษุ. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (เพราะ) ข้าพระองค์ใคร่จะพ้นจากทุกข์จึงได้บวช, พระอาจารย์ของข้าพระองค์นั้นกล่าวอภิรรมกถา, พระอุปัชฌาย์กล่าววินัยกถา. ข้าพระองค์นั้นได้ทำความตกลงใจว่า 'ในพระพุทธศาสนา นี้ สถานเป็นที่เหยียดมือของเราไม่มีเลย, เราเป็นคฤหัสถ์ก็อาจพ้นจากทุกข์ได้, เราจักเป็นคฤหัสถ์' ดังนี้ พระเจ้าข้า.

พระศาสดา. ภิกษุ ถ้าเธอจักสามารถรักษาได้เพียงสิ่งเดียวเท่านั้น, กิจคือการรักษาสิ่งทั้งหลายที่เหลือ ย่อมไม่มี.

ภิกษุ. อะไร ? พระเจ้าข้า.

พระศาสดา. เธอจักอาจรักษาเฉพาะจิตของเธอ ได้ไหม ?

ภิกษุ. อาจรักษาได้ พระเจ้าข้า.

พระศาสดาประทานพระโอวาทนี้ว่า " ถ้ากระนั้น เธอจงรักษาเฉพาะจิตของตนไว้, เธออาจพ้นจากทุกข์ได้" ดังนี้แล้ว จึงตรัสพระคาถานี้

สุทฺททสฺสํ สุนิปุณฺณํ ยตฺถ กามนิปาตินํ

จิตฺตํ รกฺขเถ เมธาวิ จิตฺตํ คฺคตฺตํ สุขาวหนํ.

"ผู้มีปัญญา พึงรักษาจิต ที่เห็นได้แสนยาก
ละเอียดยิ่งนัก มั่นคงไปในอารมณ์ตามความใคร่,
(เพราะว่า) จิตที่คุ้มครองไว้ได้ เป็นเหตุนำสุขมาให้."

(ในที่สุดภิกษุรูปนี้กับบรรดาเป็นโสดาบัน สำหรับมรรคผลขั้นสูงกว่านี้ไม่ได้กล่าวถึงเอาไว้ในเรื่องนี้ - ธัมมโชติ)

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

20 กรกฎาคม 2545

ศีล 227 กับคฤหัสถ์

ผู้สนใจท่านหนึ่งได้ถามปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางผู้ดำเนินการเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ แก่ท่านอื่นๆ ด้วย จึงขออนุญาตนำมาลงเอาไว้ ณ ที่นี้ ดังนี้

คำถาม

เรียน webmaster

การให้ชาวบ้านเรียนรู้ถึงศีลของพระ (๒๒๗) โดยไม่ลึกซึ้งทำให้ชาวบ้านเพ่งโทษพระ อยากทราบความเห็นของท่านทั้งด้านดีและด้านเสีย เพื่อจะได้ตอบคำถามเมื่อมีผู้วิจารณ์การทำตัวของพระ (ขออภัยถ้าใช้สรรพนามพระไม่ถูกต้อง)

ขอบคุณและอนุโมทนาที่ได้รักษาเว็บนี้ให้มีคุณค่าตลอดมา

เขียนเมื่อวันที่: 6 กรกฎาคม 2545 เวลา: 21:57

ตอบ

เรียน คุณ .....

ขอบคุณครับที่ให้ความสนใจเว็บไซต์ ธรรมโชติ

ขอแสดงความเห็นดังนี้ครับ

ข้อดี

- 1.) ทำให้พระระวางตัวมากขึ้น เพราะคนทั่วไปรู้ว่าอะไรถูกอะไรผิด อะไรควรอะไรไม่ควร ซึ่งก็จะเป็นผลดีทั้งต่อตัวท่านเอง (ทำให้ศีลบริสุทธิ์ขึ้น) และต่อศาสนา
- 2.) คนทั่วไปจะได้ปฏิบัติต่อพระได้ถูกต้อง เหมาะสมยิ่งขึ้น จะได้ไม่ถวายสิ่งที่ไม่เหมาะสมให้พระ รวมทั้งไม่วางตัวอย่างไม่เหมาะสมด้วย ซึ่งก็จะทำให้สิ่งชั่วกิเลสของพระลดน้อยลงไป ก็จะทำให้พระรักษาศีลได้ง่ายขึ้นด้วย
- 3.) **ถ้าเป็นคนที่ยึดแยกแยะ** เมื่อเห็นพระทำผิดศีล ก็จะได้รู้ว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงติเตียนไม่ทรงสรรเสริญ เพราะฉะนั้น ถ้าจะตำหนิ ก็ควรจะแยกแยะได้ว่าพระรูปนั้นนำตำหนิ ไม่ใช่ไปตำหนิศาสนา เพราะสิ่งที่พระพุทธเจ้าบัญญัติเอาไว้แล้ว ล้วนเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ปฏิบัติได้ประโยชน์ และนำเลื่อมใสทั้งสิ้น
- 4.) เมื่อมีคนคอยสอดส่องกันมากขึ้น ภิกษุที่ทำตัวไม่ดีก็จะอยู่ไม่ได้ไปเอง เพราะขาดคนสนับสนุนเกื้อกูล (ถ้าคนส่วนใหญ่รู้จักแยกแยะตามข้อ 3.)
- 5.) คนที่มีศรัทธาคิดจะบวชจะได้เตรียมตัวเตรียมใจเอาไว้ก่อน เมื่อบวชแล้วจะได้ปรับตัวได้ง่ายขึ้น และมีโอกาสผิดพลาดน้อยลง
- 6.) คนที่พิจารณาตนเองแล้ว คิดว่าไม่สามารถทำตัวให้เหมาะสมได้ ก็จะได้ไม่เข้ามาบวชแล้วทำให้ศาสนาฉวมอง

ข้อเสีย

- 1.) ในสมัยพุทธกาลมีกรณีเกิดขึ้น คือมีชายคนหนึ่งกำลังจะบวช แล้วพระบอกอนุศาสน์ **8** ก่อนบวช (คือ นิสสัย **4** และ อภรณ์ยกิจ **4**, นิสสัย คือ ปัจจัยเครื่องอาศัยของบรรพชิต มี **4** อย่าง ได้แก่ **1.** การบิณฑบาตเลี้ยงชีพ **2.** นุ่งห่มผ้าบังสุกุล **3.** อยู่โคนไม้ **4.** ฉันทาองด้วยน้ำมูตรเน่า (น้ำปัสสาวะ) เป็นยารักษาโรค - ปัจจุบันยารักษาโรคหาได้ง่าย จึงไม่จำเป็นต้องฉันทามูตรเน่าแล้ว อภรณ์ยกิจ คือ กิจที่ไม่ควรทำ มี **4** อย่าง ได้แก่ **1.** เสพเมถุน **2.** ลักขโมย **3.** ฆ่าสัตว์ **4.** พุดอวดคุณวิเศษที่ไม่มีในตน)

พอชายคนนั้นได้ฟังแล้ว เลยเปลี่ยนใจไม่บวช และกล่าวว่าถ้าบวชแล้วจึงได้ฟังเรื่องนี้ก็คงจะพยายามปฏิบัติตาม แต่เนี่ยยังไม่ได้บวชก็ขอเปลี่ยนใจดีกว่า

พระพุทธเจ้าก็เลยทรงห้ามให้อนุศาสน์ก่อนบวช เรื่องนี้ก็คงเป็นตัวอย่างได้ว่า สำหรับคนที่ ศรัทธาไม่แน่วแน่ นั้น เมื่อรู้ระเบียบวินัยต่างๆ มากเกินไป ก็อาจท้อ และไม่ยอมบวช ทั้งๆ ที่ถ้าเขา ได้บวช ได้ศึกษาศาสนาอย่างจริงจัง เขาก็อาจจะได้ประโยชน์อย่างมากเลยก็ได้

- 2.) มีภิกษุอยู่ไม่น้อยที่รักษาศีลได้อย่างกระตือรือร้น แทน เมื่อคนที่รู้เรื่องศีลมาก แต่ไม่รู้จักแยกแยะ ให้ดี ไปพบเห็นภิกษุเหล่านั้นเข้า ก็อาจพลอยรู้สึกเสื่อมศรัทธาต่อศาสนาไปทั้งหมดเลยก็ได้ ซึ่งก็จะ เป็นผลเสียทั้งต่อผู้ที่เสื่อมศรัทธานั้นเอง (ทำให้ไม่ได้รับประโยชน์จากศาสนาอย่างที่ควรจะเป็น และอาจถึงขั้นไปชักจูงให้คนอื่นๆ เสื่อมศรัทธาไปด้วยก็ได้) และต่อศาสนาอีกด้วย
- 3.) เป็นช่องทางให้ผู้ไม่ประสงค์ดีใช้ในการโจมตีศาสนา

ความเห็นเพิ่มเติม

เมื่อมีการให้ความรู้เรื่องศีลแก่คนทั่วไป ก็คงจะต้องพิจารณาผู้ฟังด้วยนะครับ ว่ามีลักษณะอย่างไร แล้วให้ความรู้ตามความเหมาะสม เช่น

- ควรรู้ศีลข้อไหนบ้าง (ศีลมีหลายประเภท ทั้งที่เกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์ และไม่เกี่ยวข้อง ทั้งที่มีผลต่อ ตัวผู้ปฏิบัติเอง มีผลต่อสงฆ์ และมีผลกระทบต่อคฤหัสถ์)
- ควรรู้ลึกซึ้งแค่ไหน
- ควรชี้แนะให้เขารู้จักแยกแยะมากน้อยแค่ไหน
- ฯลฯ

ถ้ายังไม่กระจ่าง หรือมีข้อสงสัยอะไรอีก ก็เชิญถามมาได้ใหม่ครับ ไม่ต้องเกรงใจ

ธัมมโชติ

21 กรกฎาคม 2545

ศีลและอกุศลกรรม

ผู้สนใจท่านหนึ่งได้เมล์มาถามปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางผู้ดำเนินการเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ แก่ ท่านอื่นๆ ด้วย จึงขออนุญาตนำมาลงเอาไว้ ณ ที่นี้ ดังนี้

คำถาม

Sent: Wednesday, June 12, 2002 2:26 PM

ตามความเข้าใจเดิม ศีลคือข้อห้ามการละเมิดกายวาจา แต่เมื่อได้อ่านคัมภีร์วิสุทธิมรรค และจากผู้อื่น จะเน้นที่ใจ เจตนา เจตสิก การสังวรอินทรีย์ และนอกจากไม่ละเมิดแล้ว ยังให้เป็นที่ตั้งและรวมแห่งกุศลกรรม มีความสะอาดและหิริโอตตปปะ ไม่เกิดบาปกรรม แต่เกิดสันโดษและขัดเกลาภิเลส

เช่นนี้ฆราวาสก็ครองศีลได้ ไม่ฝ่องแผ้วนัก ต้องเป็นระดับโสดาบันขึ้น ไซ้ใหม่ครับ

ขอบคุณมากครับ

ตอบ

เรียน คุณ .....

ขอบคุณครับที่ให้ความสนใจเว็บไซต์ ธรรมโชติ

ขอตอบคำถามดังนี้ครับ

ตามความเข้าใจของผมนะครับ ศีลโดยทั่วไปนั้นจะเน้นที่ใจและเจตนาที่มีความรุนแรง จนถึงขั้นทำให้เกิดการแสดงออกมาทางกาย หรือทางวาจา แต่ถ้ายังไม่ถึงขั้นแสดงออกมาทางกาย หรือทางวาจาก็จะยังไม่ถึงขั้นผิดศีล แต่จะเป็นอกุศลกรรมได้แม้เพียงแค่อคิดก็ตาม

เช่น การลักทรัพย์นั้นก็จะมีขั้นตอนคร่าวๆ คือ

- 1.) เห็นทรัพย์นั้น
- 2.) อยากได้แบบไม่ชอบกรรม (อภิขณา)
- 3.) คิดจะลัก
- 4.) เข้าไปใกล้ทรัพย์นั้น (เพื่อจะลัก)
- 5.) จับทรัพย์นั้น (เพื่อจะลัก)
- 6.) ทรัพย์นั้นเคลื่อนจากตำแหน่งเดิม (เพราะความพยายามที่จะลักทรัพย์นั้น)
- 7.) เอาทรัพย์นั้นไป

ใน 7 ขั้นตอนนี้

ขั้นที่ 1. ยังไม่ผิดศีล และไม่เป็นอกุศลกรรม

ขั้นที่ 2. ยังไม่ผิดศีล แต่เป็นอกุศลกรรม

ขั้นที่ 3. เป็นอกุศลกรรม และเริ่มเข้าสู่องค์ของการผิดศีล แต่ยังไม่ผิดอย่างสมบูรณ์ (ถ้าเป็นภิกษุก็ยังไม่ปาราชิก)

ขั้นที่ 4 - 5. เป็นอกุศลกรรม และเริ่มเข้าสู่องค์ของการผิดศีลมากขึ้น แต่ยังไม่ผิดอย่างสมบูรณ์ (ถ้าเป็นภิกษุก็ยังไม่ปาราชิก)

ขั้นที่ 6. เป็นอกุศลกรรม และผิดศีลอย่างสมบูรณ์แล้ว (ถ้าเป็นภิกษุก็ปาราชิกในขั้นตอนนี้ - ตามหลักเกณฑ์ของพระวินัย)

ขั้นที่ 7. คงไม่ต้องพูดถึงนะคะ

"เช่นนี้ฆราวาสก็ครองศีลได้ไม่ผ่องแผ้วนัก ต้องเป็นระดับโสดาบันขึ้น ไซ้ไหมครับ"

ส่วนใหญ่ก็คงจะเป็นอย่างนั้นครับ แต่โดยหลักการแล้วแม้แต่โสดาบันก็ยังผิดศีลได้ครับ แต่จะเป็นศีลที่ไม่เป็นเหตุไปสู่อบายภูมิ คือจะรักษาศีล 5 ได้อย่างบริบูรณ์ แต่ยังไม่อาจพูดเพื่อเจ้า (เป็นอาบัติขั้นทุพพาสิตสำหรับภิกษุ) หรืออาจต้องอาบัติเล็กน้อยข้ออื่นๆ ได้

ในพระไตรปิฎกมักใช้คำว่า "ยอมเห็นตระหนักรว่า ฆราวาสคับแคบ เป็นทางมาแห่งธุลี บรรพชาเป็นทางปลอดโปร่ง การที่บุคคลผู้ครองเรือนจะประพฤติพรหมจรรย์ ให้บริบูรณ์ให้บริสุทธิ์โดยส่วนเดียวดุจสังข์ขัด ไม่ใช่ทำได้ง่าย ถ้ากระไร เราพึงปลงผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาหวัด ผัดสร้อย ออกบวชเป็นบรรพชิต"

คำว่าธุลีก็คือกิเลสเครื่องเศร้าหมองของจิตทั้งหลาย

ถ้ายังไม่กระจ่าง หรือมีข้อสงสัยอะไรอีก ก็เชิญถามมาได้ใหม่ นะครับ ไม่ต้องเกรงใจ

ธัมมโชติ

27 กรกฎาคม 2545

ผู้ยอมตายเพื่อรักษาชีวิตผู้อื่น

อรรถกถาธรรมบท : ปาปวรรควรรณา

เรื่องพระติสสเถระผู้เข้าถึงสกุลนายช่างแก้ว

ข้อความเบื้องต้น

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเชตวัน ทรงปรารภพระเถระชื่อติสสเถระ ผู้เข้าถึงสกุลนายช่างแก้ว ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า "คพุกเมเก อุปปชฺชุนฺติ" เป็นต้น.

พระเจ้าปเสนทิโกศลส่งแก้วให้นายช่างเจียรระโน

ได้ยินว่า พระเถระนั้นฉัน (ภัต) อยู่ในสกุลของนายมณีการ (นายช่างแก้ว - รัम्मโชติ) ผู้หนึ่ง สิ้น ๑๒ ปี. ภรรยาและสามีในสกุลนั้นตั้งอยู่ในฐานะเพียงมารดาและบิดา ปฏิบัติพระเถระแล้ว.

อยู่มาวันหนึ่ง นายมณีการกำลังนั่งหั่นเนื้อข้างหน้าพระเถระ. ในขณะนั้นพระเจ้าปเสนทิโกศลทรงส่งแก้วมณีดวงหนึ่งไป ด้วยรับสั่งว่า "นายช่างจงจัดและเจียรระโนแก้วมณีนี้แล้วส่งมา." นายมณีการรับแก้วนั้นด้วยมือทั้งเป็อนโลหิต วางไว้บนเขียงแล้วก็เข้าไปข้างในเพื่อล้างมือ.

แก้วมณีหายนายช่างสืบหาคนเอาไป

ก็ในเรื่องนั้น นกกระเรียนที่เขาเลี้ยงไว้มีอยู่. นกนั้นกลืนกินแก้วมณีนั้น ด้วยสำคัญว่าเนื้อเพราะกลืนโลหิต เมื่อพระเถระกำลังเห็นอยู่เทียว. นายมณีการมาแล้ว เมื่อไม่เห็นแก้วมณีจึงถามภริยา ธิดา และบุตร โดยลำดับว่า "พวกเจ้าเอาแก้วมณีไปหรือ?" เมื่อชนเหล่านั้นกล่าวว่า "มิได้เอาไป" จึงคิดว่า "(ชะรอย) พระเถระจักเอาไป" จึงปรึกษากับภริยาว่า "แก้วมณี (ชะรอย) พระเถระจักเอาไป"

ภริยาบอกว่า "แน่ นาย นายอย่ากล่าวอย่างนั้น. ดิฉันไม่เคยเห็นโทษอะไรๆ ของพระเถระเลยตลอดกาลประมาณเท่านี้. ท่านอย่ามัวไม่ถือเอาแก้วมณี (แน่นอน)."

นายมณีการถามพระเถระว่า "ท่านขอรับ ท่านเอาแก้วมณีในที่นี้ไปหรือ?"

พระเถระ. "เราไม่ได้ถือเอาดอก อุบาสก."

นายมณีการ. "ท่านขอรับ ในที่นี้ไม่มีคนอื่น. ท่านต้องเอาไปเป็นแน่, ขอท่านจงให้แก้วมณีแก่ผมเถิด."

เมื่อพระเถระนั้นไม่รับ, เขาจึงพูดกะภริยาว่า "พระเถระเอาแก้วมณี ไปแน่, เราจักบีบบั่นถามท่าน."

ภริยาตอบว่า "แน่ นาย นายอย่าให้พวกเราฉิบหายเลย, พวกเราเข้าถึงความเป็นทาสเสียยังประเสริฐกว่า, ก็การกล่าวหาพระเถระผู้เห็นปานนี้ไม่ประเสริฐเลย."

ช่างแก้วทำโทษพระตีสเถระเพราะเข้าใจผิด

นายช่างแก้วนั้นกล่าวว่า "พวกเราทั้งหมดด้วยกัน เข้าถึงความเป็นทาส ยังไม่เท่าค่าแก้วมณี" ดังนี้แล้ว จึงถือเอาเชือกพันศิระพระเถระ ขึ้นด้วยท่อนไม้. โลหิตไหลออกจากศิระ หู และจมูกของพระเถระ. หน่วยตาทั้งสองได้ถึงอาการทะล้นออก, ท่านเจ็บปวดมาก ก็ล้มลง ณ ภาคพื้น. นกกระเรียนมาด้วยกลืนโลหิต ต้มกินโลหิต.

ช่างแก้วเตะนกกระเรียนตายแล้วจึงทราบความจริง

ขณะนั้น นายมณีการจึงเตะมันด้วยเท้าแล้วเข้าไป พลังกล่าวว่า "มันจะทำอะไรหรือ?" ด้วยกำลังความโกรธที่เกิดขึ้นในพระเถระ. นกกระเรียนนั้นล้มลงตายด้วยการเตะที่เดียวเท่านั้น.

พระเถระเห็นนกกนั้น จึงกล่าวว่า "อุบาสก ท่านจงผ่อนเชือกพันธึรชะของเราให้หย่อนก่อน แล้วจงพิจารณาดูนกกระเรียนนี้ (ว่า) มันตายแล้วหรือยัง?"

ลำดับนั้น นายช่างแก้วจึงกล่าวกะท่านว่า "แม้ท่านก็จักตายเช่นนกกนั้น."

พระเถระตอบว่า "อุบาสก แก้วมณีนั่น อันนกกนี้กลืนกินแล้ว. หากนกกนี้จักไม่ตายไซ้, ข้าพเจ้าแม้จะตาย ก็จักไม่บอกแก้วมณีแก่ท่าน."

ช่างแก้วได้แก้วมณีคืนแล้วขอมาพระติสสเถระ

เขาแหวะท้องนกกนั้นพบแก้วมณีแล้ว งงกันอยู่ มีใจสลด หมอบลงใกล้เท้าของพระเถระ กล่าวว่า "ขอพระผู้เป็นเจ้าของอดโทษแก่ผม, ผมไม่รู้ที่อยู่ ทำไปแล้ว."

พระเถระ. "อุบาสก โทษของท่านไม่มี. ของเราก็ไม่มี มีแต่โทษของวิภวภูจะเท่านั้น. เราอดโทษแก่ท่าน."

นายมณีการ. "ท่านขอรับ หากท่านอดโทษแก่ผมไซ้. ท่านจงนั่งรับภิกษาในเรือนของผมตามทำนองเถิด."

พระเถระเห็นโทษของการเข้าชายคาเรือน

พระเถระกล่าวว่า "อุบาสก ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป เราจักไม่เข้าไปภายในชายคาเรือนของผู้อื่น เพราะว่านี่เป็นโทษแห่งการเข้าไปภายในเรือนโดยตรง. ตั้งแต่นี้ไป เมื่อทำทั้งสองยังเดินไปได้ เราจักยืนที่ประตูเรือนเท่านั้น รับภิกษา" ดังนี้แล้ว สมทานธุดงค์กล่าวคาถานี้ว่า

**"ภัตินทุกสกุลๆ ละนิดหน่อย อันเขาหุงไว้เพื่อมุนี
เราจักเที่ยวไปด้วยปลื้แข่ง, กำลังแข่งของเรายังมีอยู่."**

ก็แล พระเถระครั้งกล่าวคาถานี้แล้ว ต่อกาลไม่นานนักก็บรินิพพาน ด้วยพยาธินั้นนั่นเอง. (คือบรินิพพานเพราะความเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากการถูกทรมานในครั้งนั้น - ธัมมโชติ)

คนทำบาปกับคนทำบุญมีคติต่างกัน

นกกกระเรียนได้ถือปฏิสนธิในท้องแห่งภริยาของนายช่างแก้ว. นายช่างแก้วทำกาลละแล้ว (เสียชีวิตแล้ว - ธัมมโชติ) ก็บังเกิดในนรก. ภริยาของนายช่างแก้วทำกาลละแล้ว เกิดในเทวโลก เพราะความเป็นผู้มีจิตอ่อนโยนในพระเถระ.

ภิกษุทั้งหลายทูลถามอภิสิมปรายภพของชนเหล่านั้น กะพระศาสดา. พระศาสดาตรัสว่า "ภิกษุทั้งหลาย สัตว์บางจำพวกในโลกนี้ ย่อมเกิดในนรก. บางจำพวกทำกรรมลามก ย่อมเกิดในนรก. บางจำพวก

ทำกรรมดีแล้ว ย่อมเกิดในเทวโลก. ส่วนผู้ไม่มีอาสวะ ย่อมปรินิพพาน" (อาสวะ คือกิเลสที่นอนเนื่องใน สันดาน - ฉัมมโชติ)

ดังนั้นแล้ว เมื่อจะทรงสืบอนุสนธิแสดงธรรม จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

๑๐. คพภเมเก อุปปชฺชุนฺติ

นิริยํ ปาปกมฺมิโน

สคฺคํ สฺสคติโน ынฺติ

ปรินิพฺพนฺติ อนาสวา.

"ชนทั้งหลายบางพวก ย่อมเข้าถึงครรรค์,

ผู้มีกรรมลามก ย่อมเข้าถึงนรก,

ผู้มีกรรมเป็นเหตุแห่งสุคติ ย่อมไปสวรรค์

ผู้ไม่มีอาสวะย่อมปรินิพพาน."

ผู้รวบรวม

ฉัมมโชติ

7 กันยายน 2545

ศีล 5 กักับการเกิดเป็นคน

ผู้สนใจท่านหนึ่งได้เมล์มาถามปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางผู้ดำเนินการเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ แก่ท่านอื่นๆ ด้วย จึงขออนุญาตนำมาลงเอาไว้ ณ ที่นี้ ดังนี้

คำถาม

อ่านหนังสือที่ว่า เทพบุตรทั้งหลายมีนางอัปสรเป็นบริวาร และในสมัยก่อนผู้ใหญ่โตมีนางน้อยๆ มากมาย ตามบาร์มี อย่างนี้ไม่ผิดศีลห้าหรอกคะ (ข้อสาม)

แล้วที่ว่าศีลห้าไม่ครบไม่ได้เกิดเป็นคน อย่างนี้ที่เห็นๆ กันนี้ ก็ไม่มีโอกาสเป็นคนกันอีกซะส่วนมากหนะ ลีคะ แต่ข้อห้าก็กวาดไปแล้วมากมายเกือบหมดประเทศเข้าไปแล้ว

ตอบ

สวัสดีครับ

ขอบคุณครับที่ให้ความสนใจเว็บไซต์ ธรรมโชติ

ขอตอบคำถามเป็นข้อๆ นะครับ

- 1.) เรื่องศีลข้อ 3 นั้น ไม่ได้หมายถึงว่าจะต้องมีภรรยาคนเดียวเสมอไปนะครับ ถ้าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องยินยอมพร้อมใจก็ไม่ผิดศีลข้อนี้ครับ (อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในหมวดศีล เรื่องรายละเอียดของศีล 5 (3))

อย่างกรณีที่กำลังพูดถึงนี้ ถ้าเป็นธรรมเนียมที่ถือเป็นเรื่องธรรมดาในที่นั้น โอกาสที่จะเป็นการผิดศีลก็น้อยลงไปด้วยครับ (ขึ้นกับรายละเอียดดังที่กล่าวเอาไว้ในเรื่องรายละเอียดของศีล 5 (3) ด้วย)

และว่ากันว่าไม่ใช่เทพบุตรเท่านั้นนะครับที่มีนางอัปสรเป็นบริวารมากๆ เทพธิดาบางองค์ที่มีบริวารมากๆ ก็อาจจะมีเทพบุตรเป็นบริวารจำนวนมากก็ได้เช่นกัน (เขาเล่าว่านางอัปสร ไม่ทราบความจริงเป็นอย่างไร)

- 2.) ที่ว่าศีล 5 ไม่ครบไม่ได้เกิดเป็นคนนั้น อาจจะมีคลาดเคลื่อนนะครับ คือศีล 5 นั้นถือเป็นศีลขั้นพื้นฐานของการเป็นมนุษย์ ถ้าศีล 5 ไม่สมบูรณ์ก็ถือว่าเป็นมนุษย์ที่ไม่สมบูรณ์

การจะเกิดเป็นอะไรนั้นขึ้นกับสภาวะจิตตอนใกล้ตายเป็นสำคัญครับ คือถ้าตอนใกล้ตายจิตอยู่ในสภาวะไหน ก็จะไปเกิดใหม่ในภพภูมิที่มีลักษณะเช่นเดียวกับสภาวะจิตนั้นครับ

เช่น ถ้าตอนใกล้ตายจิตประกอบด้วยอกุศล เมื่อตายไปก็จะไปเกิดใหม่ในอบายภูมิตามลำดับขั้นของความหยาบ/ประณีตของจิตนั้น

ถ้าตอนใกล้ตายจิตเป็นกุศล และยังมีความยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสทางกาย ที่น่ารักน่ายินดีอยู่ (กามคุณ 5) ก็จะไปเกิดใหม่ในกามสุคติภูมิ เช่น มนุษย์ สวรรค์ (ตามขั้นของความประณีตของจิต)

ถ้าตอนใกล้ตายจิตเป็นกุศล และไม่มีความยินดีในกามคุณ 5 (มีความยินดีในฉันท หรือเป็นอนาคามีบุคคล) แต่ยังมียินดีในการมีรูป ก็จะไปเกิดใหม่ในรูปภูมิ

ถ้าตอนใกล้ตายจิตเป็นกุศล และไม่มีความยินดีในกามคุณ 5 (มีความยินดีในฉันท หรือเป็นอนาคามีบุคคล) และไม่ยินดีในการมีรูป ก็จะไปเกิดใหม่ในอรุณภูมิ

ถ้าตอนใกล้ตายจิตยินดีในพระนิพพาน ไม่มีความยึดมั่นสิ่งใดๆ เลย (พระอรหันต์) ก็จะพ้นจากการเกิดใหม่ครับ (ดูเรื่องภพภูมิในพระพุทธศาสนา ในหมวดธรรมทั่วไป ประกอบ)

แต่ก็เป็นธรรมดาที่คนที่ถือศีล 5 ได้บริสุทธิ์ เมื่อใกล้ตายโอกาสจะนึกถึงสิ่งที่เป็นอกุศลก็ย่อมจะน้อยกว่าคนที่ผิดศีลอยู่เป็นประจำครับ

ส่วนบุญ หรือบาปต่างๆ ที่ทำเอาไว้ ถ้าไม่ได้โอกาสในการเป็นกรรมนำเกิด (คือนำไปเกิดในภพภูมิต่างๆ) ก็ส่งผลในขณะที่เกิดแล้วต่อไป ไม่สูญหายไปไหน (จนกว่าจะบรรพนิพพานถึงจะตัดยอดกันไป)

และอีกอย่างก็คือถ้าในชีวิตประจำวันตามปกติ ผู้ที่ส่วนใหญ่จะโน้มไปทางกุศล เมื่อใกล้ตายโอกาสที่จิตจะโน้มไปทางกุศลก็มีมากกว่าผู้ที่ปรกติจิตเป็นอกุศลนะครับ

- 3.) สำหรับผลของการผิดศีล 5 ในแต่ละข้อนั้นก็ยังมีผล เช่น การฆ่าสัตว์จะทำให้อายุสั้น ร่างกายไม่แข็งแรง มีโรคมาก การลักทรัพย์จะทำให้ทรัพย์ที่มีอยู่ถึงความพินาศ สูญหายได้ง่าย การประพฤติผิดในกามจะทำให้เกิดเป็นกะเทย หรือถูกตอน การพูดปดทำให้ไม่มีใครเชื่อถือ การเสพของมีนเมาทำให้สติไม่ดี ฯลฯ

ถ้ายังไม่กระຈ้าง หรือมีข้อสงสัยอะไรอีก ก็เชิญถามมาได้ไหมนะครับ ไม่ต้องเกรงใจ

ธัมมโชติ

7 ตุลาคม 2545

ศีลข้อ 3 (เพิ่มเติม)

ผู้สนใจท่านหนึ่งได้เมล์มาถามปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางผู้ดำเนินการเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ แก่ท่านอื่นๆ ด้วย จึงขออนุญาตนำมาลงเอาไว้ ณ ที่นี้ ดังนี้

คำถาม

(เป็นคำถามต่อเนื่องจากเรื่องศีล 5 กับการเกิดเป็นคน - ธัมมโชติ)

อ่านในเว็บฯๆ บอกว่า... (มากข้อ) แต่เจอข้อหนึ่งที่บอกว่าหญิงที่มารดาห้าม .. ก็เลยคิด (เอาเองอีกแล้ว) ว่ามารดาคงห้ามทุกคนแน่ๆ ดังนั้นผิดหมดแน่นอน ขอโทษค่ะ ไม่ค่อยเข้าใจ

แต่ถ้าเอาประเพณีเป็นที่ตั้ง ปัจจุบันนี้ก็ผิดหมดอยู่ดีสิคะ เพราะค่านิยม (อย่างน้อยก็ตามอรรถ) ให้มีภรรยาคนเดียว และภรรยาคนเดียวที่ว่าก็คงไม่มีใครไม่เจ็บช้ำแน่นอน ในกรณีที่สามีจะมีภรรยามากกว่าหนึ่งคน

ข้อสามเนี่ยดูยุ่งกว่าเพื่อน ข้ออื่นๆ ชัดเจนดีหมด มีเจตนา และลงมือกระทำ ก็จบ ผิดแล้ว

ตอบ

สวัสดีครับ

ขอบคุณครับที่ให้ความสนใจเว็บไซต์ ธรรมโชติ

เรื่องศีลข้อ 3 นี้ ละเอียดย่อนครับ ต้องพิจารณาตามยุคสมัย รวมถึงประเพณีในสถานที่นั้น ประกอบด้วยครับ ขอแยกตอบเป็นกรณีนะครับ

- 1.) สำหรับโลกมนุษย์ในปัจจุบันนี้ ยกเว้นชาวมุสลิมที่มีภรรยาได้ 4 คนแล้ว ศาสนาอื่นๆ โดยทั่วไปแล้ว ถ้ามีภรรยามากกว่า 1 คน ก็มีโอกาสผิดศีลได้มากอยู่แล้วครับ (ขึ้นกับเงื่อนไขอื่นๆ ตามที่อธิบายไปแล้วด้วย)
- 2.) ที่ว่าคิดว่าการตกห้ามทุกคนแน่ๆ นั้น ก็น่าจะเป็นอย่างนั้นครับ จะแยกเว้นบ้างก็บางคนเท่านั้น อย่างเช่น แม่บางคนขายลูกสาวตัวเองก็มีช่าวนะครับ หรืออาจจะมีแม่บางคนคิดว่าลูกสาวจะได้ดีมีสุขก็เลยยอมยกให้กับคนรวยๆ หรือคนมีอำนาจ ก็อาจจะมีนะครับ
- 3.) เรื่องที่ว่าภรรยาเก่าจะต้องเจ็บช้ำแน่นอนนั้น ผมเคยทราบว่ามีเรื่องเกิดขึ้นจริงๆ ดังนี้ครับ (เรื่องนี้มีภรรยา 2 คน แต่ไม่ผิดศีลข้อ 3) คือภรรยา (คนแรก) ไม่มีลูก อยากจะให้ครอบครัวมีลูกไว้สืบสกุล หรือสืบสมบัติก็ไม่ทราบนะครับ (เป็นคนฐานะดีครับ) เลยไปขอหลานสาวของตนเองมาให้สามี ซึ่งทุกฝ่ายก็ยินยอมพร้อมใจกัน แล้วยกไปด้วยกันด้วยดี

พอภรรยาคนที่ 2 มีลูก ภรรยาคนแรกก็รักลูกนั้น เหมือนเป็นลูกของตนเองจริงๆ ลูกก็เรียกทั้งแม่แท้ๆ และภรรยาคนแรกของพ่อว่าแม่ ทุกวันนี้ฝ่ายสามี และภรรยาคนแรกเสียชีวิตไปแล้วครับ เหลือแต่ภรรยาคนที่สอง และลูกๆ ผมรู้จักครอบครัวนี้ตั้งแต่ตอนที่ฝ่ายภรรยาคนแรกยังมีชีวิตอยู่ แต่สามีเสียชีวิตไปแล้ว ก็เห็นเขารักใคร่ และช่วยกันทำงานดีครับ

เรื่องนี้ละเอียดย่อนมากๆ ครับ ต้องพิจารณาให้ดี (ผมอธิบายไปตามหลักการนะครับ ไม่ได้เข้าข้างใคร)

แต่ถ้าจะให้ดีที่สุดก็มีคนเดียวสบายใจกว่าครับ ถ้าจะให้สบายใจที่สุดก็คือการอยู่คนเดียววนะครับ ไม่ต้องวุ่นวายใจเรื่องเหล่านี้เลย :)

ถ้ายังไม่กระจำง หรือมีข้อสงสัยอะไรอีก ก็เชิญถามมาได้ไหมนะครับ ไม่ต้องเกรงใจ

ธรรมโชติ

7 ตุลาคม 2545

ศีลข้อ 3 และข้อ 5

ผู้สนใจท่านหนึ่งได้เมลล์มาถามปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางผู้ดำเนินการเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ แก่ท่านอื่นๆ ด้วย จึงขออนุญาตนำมาลงเอาไว้ ณ ที่นี้ ดังนี้

คำถาม

ได้อ่านเรื่องศีลจากหลายแหล่งแล้ว ยังมีข้อสงสัยดังนี้ครับ

- 1.) กรณีซึ่งพบได้มากในสังคมยุคนี้ คือคน ๒ คน บรรลุนิติภาวะ ทำงานการ และแยกมาจากบิดามารดาแล้ว มามีสัมพันธ์กัน อาจเป็นแบบครั้งคราว หรืออยู่ด้วยกันโดยญาติไม่รู้ (ถ้ารู้ก็ไม่ได้) นับว่าเป็นการผิดศีล ๓ เพราะญาติไม่ได้รับรู้ เห็นชอบ เป็นการละเมิดบุคคลที่มีญาติหวงหวง ทำให้ผู้อื่นเจ็บช้ำน้ำใจ ใช่ไหมครับ
- 2.) กรณีศีลข้อสุรา บางคนอ้างว่าดื่มพอรู้รส เข้าสังคม ไม่ได้ดื่มจนเมามาย ขาดสติ จึงไม่นับว่าผิดศีล ใช่หรือครับ

และกรณีการสูบบุหรี่ หรือเคี้ยวหมาก ก็จัดเป็นกิจที่สงฆ์ไม่ควรกระทำ ใช่ไหมครับ

ขอบคุณมากครับ

ตอบ

สวัสดีครับ

ขอบคุณครับที่ให้ความสนใจเว็บไซต์ ธรรมโชติ

ขอตอบคำถามดังนี้ครับ

- 1.) ใช่แล้วครับ เพราะการบรรลุนิติภาวะแล้ว ก็คือการเป็นผู้ใหญ่แล้วตามกฎหมาย แต่ในเรื่องของความสัมพันธ์ทางจิตใจระหว่างพ่อแม่ลูกนั้น เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ต้องแยกกันพิจารณา
  - 2.) เรื่องการดื่มสุรานั้น ผู้ที่ดื่มจะรู้ดีที่สุดว่าเขามีเจตนาอย่างไร ถ้าหลีกเลี่ยงไม่ได้จริงๆ และไม่ขาดสติก็มีโทษน้อยหน่อย แต่ก็ไม่ใช่จะไม่มีโทษเสียเลย เพราะการกระทำที่เริ่มต้นเพียงเล็กน้อยนั้น นานเข้าก็ย่อมจะลุกลามใหญ่โตได้ คือดื่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคตนั่นเอง ผู้ไม่เริ่มเสียเลยดีกว่า
- และการอ้างเรื่องสังคมนั้น ถ้าเราพูดไปอย่างเด็ดขาดเลยว่าไม่ดื่ม ก็ไม่เห็นจะทำให้เข้าสังคมไม่ได้ตรงไหน และถ้าเรายืนยันชัดเจนก็จะมีใครมารบเร้าเราเรื่องนี้อีก แต่ถ้ายังมีคนอย่าง

นั่นจริงๆ ก็คงต้องพิจารณาแล้วละครับ ว่าเราควรจะคบคนที่ชักจูงเราไปในทางที่ผิดศีลเช่นนั้นหรือเปล่า

การสูบบุหรี่ หรือเคี้ยวหมากนั้นเป็นการผิดศีลข้อ 5 อยู่แล้ว เพราะเป็นของมีนเมา คงไม่ต้องพูดถึงศีล 227 นะครับ ถ้าภิกษุยังทำเป็นตัวอย่างอย่างนี้ แล้วสังฆมจะเป็นอย่างไรวะครับ

ถ้ายังไม่กระຈ่าง หรือมีข้อสงสัยอะไรอีก ก็เชิญถามมาได้ไหมนะครับ ไม่ต้องเกรงใจ

ธัมมโชติ

12 ตุลาคม 2545

ขายอุปกรณ์ฆ่าสัตว์

ผู้สนใจท่านหนึ่งได้ถามปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางผู้ดำเนินการเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ แก่ท่านอื่นๆ ด้วย จึงขออนุญาตนำมาลงเอาไว้ ณ ที่นี้ ดังนี้

คำถาม

ในศีลข้อห้ามฆ่าสัตว์ ถึงเราจะไม่ได้เป็นคนฆ่าโดยตรง แต่เราขายอุปกรณ์ที่นำไปฆ่า ถือว่าผิดและบาปไหมคะ

ตอบ

สวัสดีครับ

ขอบคุณครับที่ให้ความสนใจเว็บไซต์ ธัมมโชติ

ในศีลข้อปาณาติบาตนั้นเน้นที่เจตนา และความพยายามในการฆ่า ซึ่งทั้งเจตนาและความพยายามนี้ มีความหมายรวมทั้งกรณีฆ่าด้วยตนเอง และใช้ให้คนอื่นฆ่าด้วยครับ คือพยายามสื่อความให้คนอื่นฆ่าก็ผิดศีลข้อนี้เช่นเดียวกัน

สำหรับกรณีที่ถามมานั้น ขอแยกตอบเป็นกรณีดังนี้ครับ

- 1.) ถ้าขายอุปกรณ์สำหรับฆ่าสัตว์ พร้อมด้วยความรู้สึกรู้สึก หรือเจตนาว่าต้องการให้มีการฆ่าสัตว์เกิดขึ้น หรือรู้สึกยินดีทำนองว่าสัตว์จะถูกฆ่าเพราะเครื่องมือนี้ อย่างนี้ก็ผิดศีลข้อนี้เต็มๆ ครับ และเป็นมิจฉาอาชีวะด้วยครับ

- 2.) ถ้าชายโดยไม่มีความรู้สึก หรือเจตนาอย่างในข้อ 1. แต่ชายด้วยความรู้สึกเพียงว่าเป็นการหาเลี้ยงชีพ ก็ไม่ผิดศีลข้อปาณาติบาตโดยตรง แต่จัดได้ว่าเป็นมิจฉาอาชีวะ (ถึงไม่ผิดทางโลก แต่ก็ผิดทางธรรมครับ)

มิจฉาอาชีวะ มีหลายอย่าง เช่น ขายสุรา ขายอาวุธ ขายยาพิษ ขายมนุษย์ เลี้ยงสัตว์เพื่อฆ่าเอง หรือเพื่อให้เขาเอาไปฆ่า กรณีนี้ก็เป็นการขายอาวุธครับ

ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ผิดทางธรรม และเป็นบาปกรรมทั้ง 2 กรณีครับ แต่กรณีที่ 1 หนักกว่ากรณีที่ 2

ถ้ายังไม่กระจ่าง หรือมีข้อสงสัยอะไรอีก ก็เชิญถามมาได้ใหม่ นะครับ ไม่ต้องเกรงใจ

ธัมมโชติ

21 กุมภาพันธ์ 2546

จิตยาเกินขนาดจนคนไข้ตาย

ผู้สนใจท่านหนึ่งได้เมล์มาถามปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางผู้ดำเนินการเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ แก่ท่านอื่นๆ ด้วย จึงขออนุญาตนำมาลงเอาไว้ ณ ที่นี้ ดังนี้

คำถาม

สวัสดีครับ

มีปัญหารบกวนเรียนถาม ดังนี้ครับ

เพื่อนซึ่งเป็นแพทย์ดูแลรักษาผู้ป่วยมะเร็ง ปรึกษาว่า ในกรณีที่ผู้ป่วยระยะสุดท้าย ได้รับความทุกข์ทรมานเจ็บปวดเป็นที่สุด จำเป็นต้องใช้ยาแก้ปวดมอร์ฟีนฉีดเป็นจำนวนมาก และบ่อยๆ (ซึ่งยานี้มีผลกดการหายใจ) เมื่อให้ไปแล้วแต่ผู้ป่วยยังทรมานอยู่ ร้องครวญคราง ก็จำเป็นต้องให้ต่อไปอีกเพื่อให้ผู้ป่วยสงบ มีผลทำให้เสียชีวิตจากยาตามมา เช่นนี้ จะถือว่าเป็นบาปหรือไม่

โดยส่วนตัวได้แสดงความเห็นว่า ดูเจตนาเป็นหลัก การให้ยานั้น ให้เพื่อรักษา เพื่อลดความเจ็บปวดทรมาน ไม่ได้ตั้งใจให้เพื่อให้หยุดหายใจ แต่เมื่อจำเป็นต้องใช้ยาเป็นจำนวนมากเพื่อการรักษา แล้วเกิดผลข้างเคียง และเราไม่กัชีวิตผู้ป่วย (หมายถึงการใส่ท่อช่วยหายใจ ให้ยาช่วยต่อชีวิต ซึ่งผู้ป่วยส่วนใหญ่ก็ไม่ต้องการ) จนผู้ป่วยตาย ไม่คิดว่าเป็นบาป

เรียนถามความเห็นจากคุณธัมมโชติด้วยครับ

ตอบ

สวัสดีครับ

ขอบคุณครับที่ให้ความสนใจเว็บไซต์ ธัมมโชติ

ขอแยกเป็น 3 ช่วงเวลา ดังนี้ครับ

- 1.) จะเห็นได้อย่างชัดเจนนะครับว่า ตลอดเวลาตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงการให้ยาครั้งสุดท้ายนั้น ทำไปด้วยเจตนาที่ต้องการช่วยเหลือคนไข้ตลอด ไม่ได้มีจิตคิดจะให้คนไข้ตายเลย ดังนั้น จิตจึงเป็นกุศลคือเป็นบุญนะครับ ไม่ได้เป็นบาปเลย และเมื่อไม่มีเจตนาจะให้ตายจึงไม่เป็นการผิดศีลอีกเช่นกันนะครับ
- 2.) เมื่อทราบว่าผู้ป่วยนั้นตายแล้ว ขอแยกเป็นกรณี ดังนี้ครับ
  - ตรงจุดนี้ ถ้าวางใจให้เป็นอุเบกขาได้ (เช่น โดยการพิจารณาเห็นตามข้อ 1.) ก็ไม่เป็นบุญหรือบาปครับ
  - ถ้าใช้พิจารณาให้เห็นตามความจริงว่า ชีวิตมีความตายเป็นธรรมดา คนโดยทั่วไปไม่มีใครรู้ว่าการตายจะมาถึงเมื่อไหร่ เห็นความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่ประมาท อย่างนี้ก็เป็นบุญเป็นกุศลครับ (เป็นบุญตรงที่พิจารณา และไม่ประมาทนะครับ ไม่ใช่เป็นบุญที่คนไข้ตาย)
  - แต่ถ้ารู้สึกเสียใจ เป็นทุกข์ ซึ่งจัดเป็นโทสะอ่อนๆ หรืออาจถึงขั้นโกรธตัวเอง อย่างนี้จัดเป็นอกุศล เป็นบาป (ทำจิตให้เศร้าหมอง) ครับ ถึงแม้จะเป็นบาปขั้นเล็กน้อยก็ไม่ควรจะให้เกิดขึ้นโดยไม่จำเป็นนะครับ
- 3.) ส่วนการที่ไม่กัชีวิตผู้ป่วยนั้น ก็ต้องดูที่เจตนาประกอบด้วยนะครับ
  - คือถ้าคิดว่ายังไงก็ไม่สำเร็จอยู่แล้ว หรือทำไม่ทันเพราะข้อติดขัดทางเทคนิค หรือทางฝ่ายผู้ป่วยเองไม่ต้องการ อย่างนี้ก็ไม่เป็นบาปครับ

- แต่ถ้าไม่กู้เพราะความตระหนี่ คือกลัวว่าจะสิ้นเปลือง หรือเพราะคิดว่าถ้าทำอย่างนั้นจะเป็นการฟ้องว่าให้ยาผิดพลาด กลัวตนเองจะเดือดร้อน อย่างนี้จิตก็เป็นอกุศล เป็นบาปนะครับ แต่ไม่ถึงขั้นผิดศีล และไม่ล่วงกรรมบถ (อกุศลกรรมบถ 10 - ดูเรื่องอกุศลกรรมบถ 10 ในหมวดธรรมทั่วไป ประกอบ)
- แต่ถ้าไม่ช่วยเพราะมีความไม่พอใจผู้ป่วยนั้นอยู่ เลยปล่อยให้ตาย อย่างนี้ก็ล่วงอกุศลกรรมบถข้อพยาบาล แต่ไม่ผิดศีลเพราะไม่ได้มีเจตนาฆ่า เพียงแต่ไม่ช่วยเหลือเท่านั้นครับ

ถ้ายังไม่กระจำง หรือมีข้อสงสัยอะไรอีก ก็เชิญถามมาได้ไหมนะครับ ไม่ต้องเกรงใจ

ธัมมโชติ

28 กุมภาพันธ์ 2546